

**glasilo
rudarsko
elektroenergetske
kombinata
zasavje**

SREČNO

Stališča o revolucionarni vsebini delavskega praznika, 8. marca

Zamisel o mednarodnem dnevu žena je vzniknila v mednarodnem socialističnem gibanju v prvem desetletju tega stoletja, v pogojih zaostrovanja razrednega boja v svetovnem merilu. Ta dan naj bi postal spodbuda za vse intenzivnejše vključevanje žensk v napredno delavsko gibanje, za osveščanje delavskega razreda. V duhu tega revo-

lucionarnega izročila se je odvijalo praznovanje tega praznika tudi pri nas pred vojno, med narodnoosvobodilnim bojem, ko so si ženske Jugoslavije s svojo aktivno vlogo priborile politično enakopravnost, pa tudi v graditvi nove socialistične družbe, ki je postavila temelje za odpravo vseh oblik diskriminacije žensk.

Njegov razredni značaj izražamo tako, da ga obeležujemo kot praznik delavskega razreda in vseh delovnih ljudi, vseh organiziranih socialističnih sil, družbenopolitičnih in družbenih organizacij ter samoupravnih organov.

Letošnji 8. marec slavimo v znamenju 40-letnice ustanovitve KPS in 40-letnice prihoda tovariša Tita na čelo KPJ.

To je obdobje intenzivnega dela na konsolidaciji KPJ, na njeni idejnopolitični in organizacijski krepitvi in usposabljanju za zgodovinski spopad s fašizmom, ki je ogrožal obstoj naših narodov. Pomembno vlogo v pripravah KPJ za uresničevanje svoje zgodovinske naloge je tovariš Tito videl v vse intenzivnejšem delu z ženskami, v prizadevanju za osveščanje ženskih množic in v njihovem vključevanju v vrste organiziranega komunističnega in protifašističnega gibanja. Zavedajoč se velikega pomena množične prisotnosti žensk v revolucionarnem gibanju in v pripravah za obrambo pred fašističnimi napadalci, je V. konferenca KPJ 1940. leta jasno opredelila svoje stališče do ženskega vprašanja in s tem posvetila osnovo za strategijo partijske politike, ki je v bistvu aktualna še danes.

V preteklem obdobju smo v osvobajanju žena in v izboljšanju družbenoekonomskega in družbenopolitičnega položaja žensk dosegli velike uspehe v množičnem vključevanju žensk

Vera Savšek, telefonistka v telefonski centrali REK Zasavje — delo telefonistke je težko in odgovorno delo in zelo utrudljivo. (Foto A. Bregant)

v združeno delo, v izobraževanje in v razvoju družbenega varstva otrok. Uveljavljanje nove ustave in zakona o združenem delu pa je še razširilo možnosti, da se ženska uveljavi kot samoupravljalica, ki zavestno gradi in usmerja svojo bodočnost.

Kljub uspehom pa vsa vprašanja družbene preobrazbe, ki bi omogočala ženski polno ustvarjalnost, še niso razrešena. Zato velja ob 8. marcu na delovnih srečanjih v vseh sredinah, na vseh ravneh pregledati dosežene uspehe, ugotoviti ne-

rešene probleme in si zastaviti nove naloge.

Ta politična stališča, ki naj dajejo temeljni značaj in ton prazniku pa seveda z ničemer ne zanikajo tistih človeško intimnih sestavin praznovanja, ki so ob polnem spoštovanju osebnosti naše delovne ženske, skozi dolgo zgodovino borb jugoslovanskega delavskega razreda pripomogle, da je postal 8. marec doživet, vseljudski praznik. 8. marec praznujemo tudi kot dan mednarodne solidarnosti z vsemi gibanji proti kolonializmu in neokolonializmu, za ne-

odvisnost in človeka dostojno življenje. V času, ko se prepad med razvitimi deželami in deželami v razvoju pogloblja, se odločno zavzemamo za uresničenje novega ekonomskega sistema, ki bo zagotovil pravičnejšo porazdelitev dobrin in plodov dela in omogočil trajno odstranitev vojnih žarišč, zavedajoč se soodvisnosti in povezanosti vseh narodov sveta v boju za mir in boljšo bodočnost človeštva.

Svet za vprašanja družbenoekonomskega in političnega položaja žensk pri RK SZDL Slovenije

Vsem ženskam REK Zasavje iskreno čestitamo za 8. marec

Analiza poslovnega uspeha na proizvodnji premoga v letu 1976

Poslovni uspeh na proizvodnji premoga v letu 1976 je bil dosežen v mejah sprejetih nalog, ki so bile postavljene z letnim gospodarskim načrtom, tako po fizičnem obsegu proizvodnje, kakor tudi po vsebini do-

seženih stroškov. Vendar je kljub temu poslovno leto 1976 zaključeno z negativnim finančnim rezultatom. Vzroki takšnega stanja so podani v nadaljevanju te analize.

Rudnik Hrastnik je v primerjavi s planom in tudi s preteklim letom dosegel boljši proizvodni rezultat in presegel plan proizvodnje z 2,4 %, oziroma povečal proizvodnjo v primerjavi z letom 1975 za celih 7,8 %.

Pregled dosežene proizvodnje (brez RŠC) v primerjavi s planom in preteklim letom:

TOZD	Proizvod.		Proizvod.	Indeks	
	1975	Plan 1976		1976	4 : 2
1	2	3	4	5	
Hrastnik	503.670	530.000	542.790	107,8	102,4
Trbovlje	718.020	703.000	702.150	97,8	99,9
Zagorje	356.000	344.000	329.600	92,6	95,8
Skupaj	1.577.690	1.577.000	1.574.540	99,8	99,8

Rudnik Trbovlje je dosegel proizvodnjo v mejah plana, vendar je njegov fizični obseg proizvodnje v primerjavi z letom 1975 manjši za 2,2 %.

Rudnik Zagorje je imel v letu 1976 težave pri izpolnjevanju plana in je njegov proizvodni rezultat slabši od planiranega za 4,2 %, v primerjavi z letom 1975 pa celo 7,4 %.

Lastna in prodajna cena za leto 1976

TOZD	Lastna cena			Prodajna cena	Izguba na dohodku
	plan	doseženo	indeks		
Hrastnik	159,386.900	163,307.104	102,5	158,617.419	4,689.685
Trbovlje	127,664.800	127,484.170	99,9	127,085.342	398.828
Separac.	60,768.000	61,262.311	100,8	60,930.673	331.638
Zagorje	159,836.160	159,586.950	99,8	151,412.676	8,174.274
Skupaj	507,655.860	511,640.535	100,8	498,046.110	13,594.425

V masi je indeks primerjave s planom in preteklim letom izravnal. To pomeni, da je zbirni načrt fizičnega obsega proizvodnje premoga z manjšim odstopanjem (0,2 %) dosežen.

Pri TOZD Hrastnik je dosežena lastna cena sicer nad planirano, vendar še vedno v mejah dosežene proizvodnje. Isto velja tudi za TOZD rudnik premoga Trbovlje in Separacijo. Pri rudniku Zagorje je poslov-

ni rezultat, opazovan skozi doseženo lastno ceno in fizičnim obsegom proizvodnje dokaj slabši. Lastna cena je dosežena sicer v mejah plana, vendar je proizvodnja za 4,2% pod planom.

Skupna proizvodnja premoga je zaključila poslovno leto z izgubo na dohodku. Ta izguba je po dogovorjenih merilih in kriterijih priznane interne cene in v odvisnosti od skupno dosežene prodajne cene razporejene na posamezne TOZD.

TOZD	Lastna cena			Prodajna cena			Razlika ali ostanek		
	1975	1976	Ind.	1975	1976	Ind.	1975	1976	
Hrastnik	136,049.138	163,307.104	120,0	140,359.486	158,617.419	113,0	+ 4,310.352	— 4,689.685	
Trbovlje	108,383.539	127,484.170	117,6	113,100.318	127,085.342	112,4	+ 4,716.781	— 398.828	
Separac.	52,744.720	61,262.311	116,1	55,421.293	60,930.673	109,9	+ 2,676.573	— 331.638	
Zagorje	143,898.303	159,586.950	110,9	145,488.216	151,412.676	104,1	+ 1,589.907	— 8,174.274	
Skupaj	441,075.700	511,640.535	116,0	454,369.313	498,046.110	109,6	+13,293.613	—13,594.425	

Primerjava poslovnega rezultata na enoto proizvodnje z letom 1975 (din/tona)

TOZD	Last. cena			Prod. cena			Razlika ali ostanek	
	1975	1976	Ind.	1975	1976	Ind.	1975	1976
Hrastnik	270,11	300,86	111,4	278,67	292,23	104,9	+8,56	— 8,63
Trbovlje	150,95	181,56	120,3	157,52	181,00	114,9	+6,57	— 0,56
Separac.	42,23	47,81	113,2	44,37	47,55	107,2	+2,14	— 0,26
Zagorje	404,21	484,18	119,8	408,67	459,38	112,4	+4,46	—24,80
Skupaj	279,57	324,95	116,2	288,00	316,31	109,8	+8,43	— 8,64

Če primerjamo doseženi poslovni rezultat z letom 1975 lahko ugotovimo, da je skupna lastna cena proizvodnje povečana za 16%, dosežena prodajna cena pa samo za 9,6%. Po posameznih TOZD je stanje enako in je indeks lastne cene večji od prodajne. Če opazujemo lastno in prodajno ceno na enoto proizvodnje, dobimo za vse TOZD enak rezultat porasta lastne in prodajne cene kot

je to prikazano v skupnih zneskih. To pomeni, da so v letu 1976 veljali dokaj spremenjeni poslovni pogoji, ki se odražajo v večji stopnji rasti poslovnih stroškov od prodajne cene. To trditev dokumentiramo s prikazom stopnje prodajne cene. To trditev dokumentiramo s prikazom stopnje prodajne cene na enoto proizvodnje napram lastni ceni oziroma proizvodnim stroškom.

TOZD	Leto 1975	Leto 1976	Indeks 1976/77
Hrastnik	1,032	0,971	94
Trbovlje	1,043	0,997	95
Separacija	1,051	0,995	95
Zagorje	1,011	0,949	94
Poprečje	1,030	0,973	94

V povprečju za vso proizvodnjo premoga, kakor tudi za posamezne TOZD lahko ugotovimo, da s prodajno ceno nismo krili proizvodnih stroškov. V letu 1975 smo v povprečju dosegli na 1 dinar poslovnih stroškov 1.030 din prodajne cene

ali 0,030 din presežka nad proizvodno ceno. V letu 1976 je stanje obratno in je na 1 dinar stroškov dosežena izguba ali samo 0,973 din prodajne cene. Če primerjamo ta podatek z letom 1975, potem ugotovimo, da se je uspešnost poslovanja za-

radi nesorazmerij nad poslovnimi stroški in prodajno ceno poslabšala za 6%.

Pri zaključku te krajše analize ugotavljamo, da je bilo poslovanje na proizvodnji premoga v mejah sprejetih planskih obvez, ki so bile po svoji vsebini in ciljnih usmerjene k boljšemu gospodarjenju in večji racionalizaciji dela, kar naj bi v končnem pomenilo prispevek splošnim stabilizacijskim ukrepom na področju proizvodnje premoga. Vendar pa obratno pogoji poslovanja, med katere štejemo kot glavno osnovo odobreno prodajno ceno, niso bili doseženi v mejah postavljenih zahtev, kar je v končnem pogojevalo že pri sprejemanju letnega gospodarskega načrta negativni finančni rezultat.

Janko Lapornik

Ob Dnevu žensk — 8. marcu

8. marec — Dan žensk! Koliko je bilo povedano o pomenu tega dneva in vendar se znova radi spominjamo vsega, kar je povezano z njim.

Spominjamo se leta 1910, ko je bil na kongresu v Kopenhagnu postavljen temelj enakopravnosti žensk s poudarkom, da je ta nujno povezana s socialističnim razvojem družbe, konference mednarodnega leta žensk leta 1975 v Mehiki, spominjamo se sodelovanja žensk v predaprilski Jugoslaviji za uveljavitev socialističnih idej, z žalostjo in ponosom pa se predvsem spominjamo žensk-bork, ki so se borile v narodnoosvobodilnem boju ter žrtvovale življenja za našo lepšo bodočnost.

Minilo je že skoraj 32 let, ko je ženska v socialistični družbeni ureditvi našla svoje mesto pa najsi bo to v družbenopolitičnem življenju ali strokovnem udejstvovanju. Sprva je zakoreninjena misel »ženski je mesto le doma«, povzročila marsikatero bridko odpovedovanje ter prilagajanje tem tradicijam. Vendar pa zastarela miselnost ni mogla zavreti žensk, da ne bi s svojo vztrajnostjo in požrtvovalnostjo sprejemale naloge, ki so jih nekdanj opravljal samo moški. Vsa ta mnoga leta se srečujemo z mnogimi preizkušnjami, mnogokrat tudi bolečimi, ki pa nas ne odvrnejo v borbi za uveljavljanje pravic.

Časopisa Komunist in Borba sta na podlagi razprave za okroglo mizo o družbenem položaju žensk objavila v več nadaljevanjih kvalificirana mnenja, raziskovanja in izkušnje, ideje, predloge in kritike več kot 40 udeleženk, pretežno političnih delavk, znanstvenih delavk in delavk iz neposredne proizvodnje. O tem govori članek v našem časopisu Komunist. Ženskam so po ustavi in zakonih zagotovljene v vsem

enake pravice kot moškim, v vsem, brez izjeme. V praktičnem uporabljanju teh pravic pa so prisotna še vedno odstopanja na škodo žensk, od neenakih možnosti za zaposlovanje in neenake višine osebnih dohodkov za enako delo, do neenakih pogojev za izpopolnjevanje in napredovanje na delovnem mestu, za volitve v samoupravne in državne organe ter družbenopolitične forume in »dvakratnega« delovnega časa žensk zaradi neprimerno večje obremenjenosti. Zato razen poudarjanja pomena najširše družbene akcije za premagovanje odpora proti uveljavljanju ženske, velja opozorilo za odločnejšo uporabo zakonskih določil. S tem v zvezi je bilo kot posebno pomembno poudarjeno prizadevanje udeleženk okrogle mize, da se pod pretvezo reševanja tako imenovanih pomembnih družbenih vprašanj, ne sme zapostavljati skrb za reševanje vseh tistih »drobnih vprašanj«, ki so samo življenje. Brez njih si ne moremo pomisliti, je poudarjeno, ne samo uspešnega izboljšanja položaja žensk, temveč tudi ne ustvarjanja samoupravne socialistične družbe. Prav takšnih pobud za takšne akcije je pogosto zato premalo v TOZD, delovnih organizacijah, interesnih in krajevnih skupnostih, v občini in na vseh družbenih ravneh. Iz članka izžareva težnja, da je treba ženske obravnavati kot enakovredne partnerje ter se dnevno bojevati proti zastarelim pojmovanjem o mestu in vlogi ženske, saj s svojim delom dokazujejo, da so kos zahtevnim nalogam, ki jih prednje postavljata družba in družina.

Ker pa je družina prva skrb vsake ženske-matere, je potrebno istočasno poudariti, da je njihovo sodelovanje možno le ob urejenem varstvu otrok, ali v otroških jaslih, vrtcih ali celodnevni šolah. Občutek, da

otrok ni sam in da nanj ne prežijo mnoge nevarnosti, omogoča ženski-materi občutek varnosti, s čemer lahko povsem mirno in predano opravlja svoje dolžnosti ter se aktivno udeležuje tudi na raznih področjih po delovnem času.

Zanimiv je ekskluzivni intervju z Elisabeth Waldheim, ženo generalnega sekretarja OZN, objavljen v tedniku »Jana«. Kot žena generalnega sekretarja je imela dragoceno priložnost, da je obiskala številne države in se seznanila z vlogo, ki jo imajo ženske v različnih družbah. V zadnjih tridesetletjih, pravzaprav od ustanovitve Združenih narodov se je, tako izjavlja žena generalnega sekretarja, izredno razširila volilna pravica žensk, kar je istočasno povzročilo oziroma omogočilo ženskam, da jih obravnavajo enako tudi pri zaposlovanju. Ženske se čedalje bolj zavedajo, kaj vse lahko s svojo sposobnostjo in nadarjenostjo storijo na vseh področjih, kar je zlasti pomembno za države v razvoju. Omenja tudi konferenco mednarodnega leta žensk, ki je bila leta 1975 v Mehiki in politične razprave na tej konferenci, kjer je bilo ugotovljeno, na katerih področjih so ženske zapostavljene in kaj bi bilo potrebno storiti za izboljšanje tega stanja. Seveda pa terja uresničevanje večje družbene pravičnosti in enakosti dolgotrajen proces, za kar je potrebno mnogo potrpljenja, proces pa bo uspešen tudi, če se ne bomo prepustili malodušju. Ko je bila žena generalnega sekretarja vprašana o vtisu, kako Jugoslavija rešuje vprašanja žensk, je izjavila prepričanje, da imajo ženske pri nas zelo pomembno vlogo, vendar pa na nekajkratnih obiskih v Jugoslaviji ni mogla spregledati, da so se ženske v naši družbi uveljavile in da aktivno sodelujejo v usmerjanju njenega razvoja.

Tudi mlajše članice naše celotne delovne skupnosti se pridno udeležujejo v družbenopolitičnem življenju kombinata. Besedo ima Dragica Zaman, blagajničarka osnovne organizacije sindikata DS SS.

Foto A. Bregant

Ob koncu svojega intervjuja je poudarila, da je uresničevanje bolj humanega in enakopravnjšega svetovnega reda naloga, pri kateri se morajo natančno tako kot v naši državi,

enako angažirati tako moški kot ženske.

Glede na to, da so praznovanja dneva žensk pri nas v zadnjih letih prerasla v pretirana, bi le rada povedala misel, ki ni samo moja, temveč mnogih žensk. Vsekakor nam godi priznanje delovnih tovarišev na delovnem mestu ob počastitvi našega praznika, prav tako smo vesele tudi šopka moža, skromnega cveta in poljuba sina, hčere in vnukov. Vendar ne bi smele dovoliti, da presejajo taka praznovanja dovoljene okvire ter razvrednotijo dejanski pomen tega dneva. Tako mnenje je bilo poudarjeno tudi na seji tiskovnega sveta pri Republiški konferenci SZDL. Letos bomo skušale 8. marcu povrniti njegov prvotni namen. Namesto, da bi ga praznovali v znamenju nadaljnega boja za razvoj naše samoupravne socialistične družbe, je zapisano v članku, je postal to dan, da vsakdo kupuje in zapravlja, prav tako tudi delovne organizacije. Zaposlene ženske skuša-

jo za 8. marec kar najbolj razveseliti. Naslednji dan pa teče vse po starem, kot pred 8. marcem — ženskam v večjo ali manjšo škodo. V škodo njihove enakopravnosti in njihovih pravic. Iz tega praznika, poudarjajo, bi lahko naredili praznik, ki bi za seboj pustil kaj trajnejšega, od nas žensk samih pa je odvisno, kakšen bo dan žensk in s kakšnimi občutki bomo vstopile v vsakdanji 9. marec.

In na koncu! Ne smemo prezreti akcije gorenjskih sindikatov za nakup dveh rentgenskih aparatov za zgodnje odkrivanje raka, kjer je vključenih že več kot 60.000 delavcev iz vseh gorenjskih občin. Gre za veliko humano akcijo, ki je presegla vsa pričakovanja. Njihova želja je, da ti aparati začno delati, če bo le mogoče že pred 8. marcem, saj bi bilo to najlepše darilo ženskam Gorenjske za njihov praznik.

Ali ne bi bilo vredno razmisliti o takšnih in podobnih akcijah tudi povsod drugje, ki bi dajale resnični poudarek 8. marcu, »Dnevü žensk«?

Silva Matkovič

Izpolnjevanje načrta — naša nujnost

V Rudarsko elektroenergetskem kombinatu Zasavje predvidevamo v letu 1977 proizvodnjo premoga v višini 1,660.000 ton.

Skladno z določili samoupravnega sporazuma o urejanju medsebojnih odnosov na področju razvoja proizvodnje in porabe premoga v obdobju 1976—1980 (Poročevalec SR Slovenije, 4. VI. 1976), je bila načrtovana proizvodnja premoga za leto 1977 v višini 1,660.000 ton, ki naj bi bila dosežena v 280 delovnih dneh.

Srednjeročni program REK Zasavje, ki je bil sprejet koncem leta 1975, pa je predvideval za leto 1977 proizvodnjo

premoga v višini 1,750.000 ton v 280 delovnih dneh.

Glede na predvidene tehnične možnosti in možno prodajo premoga so TOZD sprejele načrt:

1,660.000 ton premoga v 265 delovnih dneh. Pri tem pa moramo zaenkrat ugotoviti, da prodaja skoraj 100.000 ton premoga drobnih vrst in kotlovnega premoga ni dokončno zagotovljena.

V letu 1977 torej načrtujemo v REK Zasavje proizvodnjo premoga v višini 1,660.000 ton, od tega naj bi bilo 695.000 ton kotlovnega premoga. Povprečna skupna dnevna proizvodnja naj bi znašala 6.260 ton, od te-

ga bo 2.710 ton/dan kotlovnega premoga.

V letu 1976 smo proizvedli 1,611.000 ton premoga, od tega je bilo kotlovnega premoga 755.005 ton, delovnih dni pa 284. Dnevna proizvodnja je znašala povprečno 5.677 ton.

Letos predvidevamo višjo proizvodnjo v vseh rudnikih, največji skok pa mora napraviti RP Hrastnik spričo aktiviranja novih objektov in nove transportne mehanizacije. V letu 1976 je RP Hrastnik dosegel povprečno dnevno proizvodnjo 1.911 ton, v letu 1977 pa jo načrtuje v višini 2.320 ton na dan.

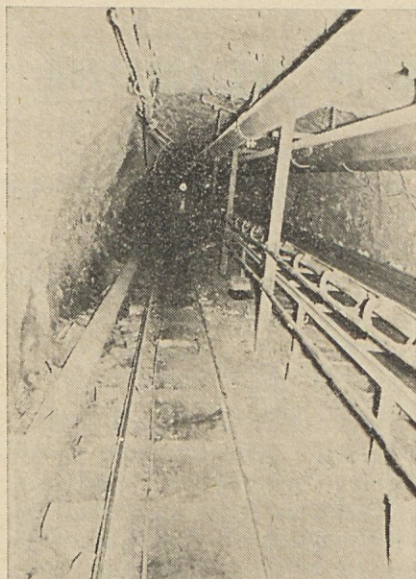
RP Hrastnik bo dnevno proizvodnjo močno dvignil v drugi polovici leta, torej po aktiviranju predvidenih objektov in mehanizacije. V prvi polovici leta predvidevamo v REK Zasavje dnevno proizvodnjo do 6.170 ton, v drugi pa z ozirom na jamo Hrastnik do 6.640 ton na dan.

Predvideno proizvodnjo premoga bo možno doseči ob naslednjih pogojih:

— v vsaki jami mora biti obloženo predvideno število odkopnih šihov ob planirani storitvi. V vseh TOZD proizvodnje premoga je potrebno doseči predviden stalež, ker je sedanje stanje tako, da število rudarjev, ki so sposobni za odkop, primanjkuje;

— novi jamski objekti morajo biti aktivirani v predvidenih terminih, da bo omogočena pospešena eksploatacija premoga;

— dobava in montaža predvidene transportne in odkopne mehanizacije mora potekati v predvidenih rokih. Pri tem lahko ugotovljamo, da je večina mehanizacije, ki je bila predvidena še za leto 1976, dobavljena še letos;

O vpadniku Terezija II — Ojstrmo že mnogo pisali in o njem mnogo govorili. Na sliki je odsek tega vpadnika s transportnim trakom in drugimi instalacijami.

(Foto Jože Kirič)

— oddaja premoga vseh vrst se mora odvijati načrtno, ker je v deponiji za TE Trbovlje prostora za neoviran transport le do 100.000 ton.

Proizvodnja premoga bo v RP Hrastnik v jamah Dol in Ojstro potekala brez posebnih nihanj, ker bodo odkopavali na etažah, ki so odprte ali v pripravi. Dvig proizvodnje in produktivnost jame Hrastnik pa je poleg drugih najbolj vezana na tretji pogoj. Poleg tega se bo delno spremenila tudi smer odkopavanja, kar je vezano tudi na izdelavo novih etažnih prog. Za jamo Hrastnik so predvidena tudi večja odvajanja. Nujno je spremeniti cikluse dela na širokih čelih, ki so opremljena s SHP in odkopnim strojem in s tem v zvezi sprejeti posebne tehnične ukrepe.

V jami Trbovlje, RP Trbovlje v letu 1977 ne bo take koncentracije proizvodnje kot v letu 1976, ker bo odkopavanje usmerjeno na nova polja, ki so na višjih kotah.

V Posetje polju predvidevamo, da bo kotlovni premog bolj vlažen, kar ovira jamski transport in drobljenje. V prvi polovici leta bodo odkopani tudi ostanki premoga, ki jih bodo odkopali s široko čelno metodo z manjšo smerno dolžino do 100 m. Obratovala bodo čela zaradi slojnih prilik, ki jih bo možno opremiti s polno mehanizacijo, krajša kot so bila v letu 1976, kar bo negativno vplivalo na produktivnost.

V RP Zagorje bodo v jami Kotredež odkopavali severno krilo, ki se pa v globino pod VI. horizont oži. To terja večje število odkopov in več prog v premogu. Prehod odkopavanja v južno krilo je vezan na pravočasna odpiralna dela, ki jih izvaja TOZD RGD. V južnem krilu bodo prve etaže pod zasipnim gramozom.

Spričo velikih pritiskov je treba nekatere jamske objekte, ki leže v talnih plasteh večkrat pretesariti, kar zahteva dodatne vzdrževalne partije.

V jami Kisovec bo eksploatacija premoga potekala iz-

ključno z enoetažno odkopno metodo in uporabo polnega splavnega zasipa. Nekaj etaž bo pod zasipnim gramozom, del pa bo celinskih. RSC bo odkopaval premog v polju Lakonca do meseca aprila letos. V tem času bo treba pripraviti drugo čelo in to ne v Zg. VII. polju kot je bilo sprva predvideno. RSC zaradi pomanjkanja finančnih sredstev ni mogel nabaviti ustreznih elektrostrojnih naprav, kot predvideva projekt za Zg. VII. polje in zaradi tega je treba najti začasno rešitev odkopavanja za okoli 10 mesecev v drugem polju.

TE Trbovlje predvideva letošnjo proizvodnjo v višini 669 GWh, za kar bi porabili okrog 806.000 ton premoga.

V letu 1976 je TE Trbovlje proizvedla za okoli 37 GWh več energije kot je predvideno za leto 1977, oziroma v TET je bilo v letu 1976 oddanih 914.000 ton premoga in se je količina deponiranega premoga koncem leta dvignila na blizu 20.000 ton in 31. 12. 1976 je bilo v deponiji 79.563 ton premoga.

S pospešenim obratovanjem TET v pasu in prioritete prednosti obratovanja pred TE Šoštanj 1—3 bo možno proizvesti več električne energije v TET, zato bo poraba premoga večja.

Predvideno obratovanje TET 669 GWh, je kot je razvidno iz osnutka elektroenergetske bilance za leto 1977, orientacija z ozirom na hidrologijo in obratovanje He. Pri sušnem letu bo obratovanje TET nedvomno večje.

V letu 1977 bo TOZD RGD v jamah REK Zasavje še nadalje izvajala zahtevnejša odpiralna dela. Investicijski objekti so vsebovani v letnem programu.

Nekatere točnejše lokacije in upravičenost graditve posameznih rudarskih objektov bodo določene na podlagi raziskav.

Iz srednjeročnega programa raziskav je razvidno, da bomo raziskave pospeševali tudi letos. Podrobnejše raziskave premogišča bodo potrdile rezerve premoga v ležišču, kar bo suro-

vinska baza za izgraditev TET III, obenem pa omogočajo izdelavo študij in projektov za čimbolj smotrno odpiranje jam v globino.

V letu 1977 bo potrebno izdelati več skupnih programiranih nalog, študij in projektov, ki

bodo omogočali proizvodnjo kot tudi prodajo premoga.

V prvi polovici leta je predvidena reorganizacija REK Zasavje, katere namen je zvišati produktivnost in rentabilnost.

P. Sch.

Se bo možno težavam v proizvodnji premoga, ki so nastale v letu 1976, izogniti v letu 1977?

V lanskem letu smo v Hrastniku proizvedli 542.790 ton premoga v 284 delovnih dneh ali 1.911 ton na dan, kar je 12.790 ton več, kot smo načrtovali. Vzrok za prekoračitev načrta je, da smo pri načrtovanju za leto 1976 upoštevali v jami Hrastnik ukrepe, ki so bili predpisani v aprilu 1975, ko je vdrl moker material na široko čelo v A-kopi. Eden ukrepov je bil tudi prepoved pridobivanja premoga iz nadkopnega dela. Iz navedenih razlogov je bila proizvodnja premoga predvidena le v višini 530.000 ton. Šele po izdelavi in potrditvi aneksa III smo lahko v predpisanih pogojih (kontrolne vrtime v nadkopnem delu, jemanje vzorcev premoga) pridobivali premog iz nadkopnega dela, kar v načrtu ni bilo predvideno.

Osnove za letošnji program izkoriščanja premoga so izdelane na podlagi srednjeročnega programa 1976—1980. Po tem programu je predvideno 280 delovnih dni z dnevno proizvodnjo 2.320 ton ali 650.000 ton na leto vendar za leto 1977 načrtujemo 265 delovnih dni po 2.320 ton na dan ali 615.000 ton na leto.

Po posameznih jamah načrtujemo naslednjo proizvodnjo:

	ton/dan	ton/leto
Hrastnik	1.035	274.000
Ojstro	1.035	274.000
Dol	250	67.000
Skupaj:	2.320	615.000

Odkopavanje predvidevamo v posameznih jamah takole:

JAMA HRASTNIK — Nadaljevanje odkopavanja V/14 eta-

Izpolnjevanje delovnega načrta od 1. 1. do 15. 2. 1977

PROIZVODNJA PREMOGA (ton)

TOZD	plan	doseženo	doseženo ±	%
RPH	69.020	68.661	— 359	99,5
RPT	84.440	72.645	— 11.795	86,0
RPZ	41.660	39.350	— 2.310	94,5
Skupaj	195.120	180.656	— 14.464	92,6
RŠC	4.680	1.804	— 2.876	38,5
REK Zasavje	199.800	182.460	— 17.340	91,3

PROIZVODNJA EL. ENERGIJE (MWh)

	načrt	doseženo	%
TET I	14.815	14.953	100,9
TET II	81.790	64.340	78,7
Skupaj TET	96.605	79.293	82,1

PROIZVODNJA GRADBENEGA MATERIALA

Rudnik Hrastnik	letni plan	doseženo	%
— betonarna (kos)	144.000	3.321	2,3
— kamnolom (m ³)	22.900	—	—
— toplarna (Gcal)	11.520	2.228	19,3

TOZD GRAMAT

— opekarna (kos)	11.000.000	632.045	5,7
— kamnolom (m ³)	32.000	5.321,5	16,6

Rudnik Zagorje

— kamnolom (m ³)	179.600	20.349	11,3
------------------------------	---------	--------	------

STORITVE, OSTALA PROIZVODNJA

TOZD RGD (din)	108.000.000	9.900.000	9,2
TOZD Avtoprevoz (t/km)	7.500.000	887.807	11,8
TOZD ESD (ure)	300.820	41.872	13,9
Toplarna (Gcal)	16.500	5.450	33,0

Erika Kavčič

že v A-kopi, ki bo dokončno likvidirana v septembru 1977, nato pa bomo pričeli odkopavati V/16 etažo - južno krilo. V A-kopi bodo normalno odkopavanje še vedno otežkočali tanjši in debelejši jalovinski vložki, prav tako pa bo tudi omejeno pridobivanje premoga iz nadkopnega dela zaradi nevarnosti vdorov vode in mulja. V primerih, če bodo kontrolne vrtine v nadkopnem delu mokre ali blatne, bomo morali pridobivanje iz nadkopnega dela na določenem območju prekiniti, s tem pa se bo proizvodnja premoga za določen čas občutno znižala. Ker je v vodnih območjih dovoljeno izvajati dela na širokem čelu po med seboj ločenih fazah dela, kompleksna mehanizacija tudi v letošnjem letu ne bo polno izkoriščena, s tem pa bo še vedno otežkočen zaželeni večji dvig storitev na kompleksni mehanizaciji.

V Talnem skladu bomo odkopavali preko vsega leta V/4 etažo, v C-polju pa na K. 96. V glavnem bomo v jami Hrastnik odkopavali s tremi čeli. Vse odkopne etaže bodo razmeroma nizke višine, le 6.0 do 7.0 m. Zaradi bližine odkopnih etaž VII. obzorju, bodo tudi v letošnjem letu praktično vse leto nastopale velike težave z vzdrževalnimi deli jamskih objektov. Tako bo še vedno porušeno raz-

merje — odkopni šihti : vzdrževalni šihti (ca 1 : 1).

JAMA OJSTRO — V Javor sloju bomo nadaljevali z izkopavanjem na K. 170 in ga predvidoma končali v maju. V Terezija II polju - severno krilo, K. 180, ki ga že odkopavamo, bomo odkopavali do konca leta. Isto velja za etažo na K. 160 v Javor sloju. Višine odkopnih etaž v jami Ojstro bodo sicer po 10.0 m, vendar pa bodo precejšnje izgube na premoški substanci zaradi blagega pada Javor solja (ca 35°).

JAMA DOL — V tej jami bomo do jeseni odkopavali le v Zahodnem sektorju, nato pa bomo odkopavanje preusmerili v Srednji sektor, kjer so v teku potrebna odpiralna in pripravljalna dela. Pogoji odkopavanja se v letošnjem letu bistveno ne bodo izboljšali zaradi izjalovitev in zožitev premogovnega sloja.

V primerjavi s proizvodnjo 1.911 ton na dan, ki smo jo dosegli v letu 1976, pri načrtu 2.320 ton na dan v letošnjem letu, povečujemo dnevno proizvodnjo za 21 %. Pri obstoječem jamskem staležu, bi morali povečati jamsko storitev od 3.36 ton na šiht dosežene v letu 1976, na 3.82 ton na šiht, tj. za 14 %. Po srednjeročnem programu je predvideno število izvršenih jamskih šihtov 597

šihtov na dan, pri sedanjem staležu pa lahko opravimo pri 20,6 % izostalnih le 533 šihtov, tj. v jami trenutno manjka 64 šihtov na dan. Poleg teh težav, ki že nastopajo pri proizvodnji premoga, pa je proizvodni načrt pogojen z novo transportno potjo Zvezna - VII. obzorje v jami Hrastnik, ki bi morala biti urejena do avgusta. V tem mesecu námreč že predvidevamo povečanje proizvodnje od 2.100, kot je predvideno za prvo polletje, na 2.400 ton na dan, v zadnjih treh mesecih pa že na 2.690 ton na dan.

Pri tem je potrebno omeniti, da so za preusmeritev transporta premoga po novi transportni progi (gumijasti trakovi, dokončanje rudarsko gradbenih del itd.) potrebna zelo visoka finančna sredstva, ki pa še niso zagotovljena. Preusmeritev transporta premoga je nujno potrebna, ker predstavlja izvažalni jašek Hrastnik ozko grlo in je zaradi tega proizvodnja premoga v jami Hrastnik omejena. Letošnji načrt proizvodnje premoga je v primerjavi z doseženo proizvodnjo v letu 1976 in spričo vseh omenjenih težav tako visok, da ga bo mogoče doseči, ali pa se mu vsaj približati, le z velikimi napori vseh zaposlenih.

Alojz Pavčnik

Kakšna so razmerja med rudarji na odkopu premoga in drugimi delavci v TOZD rudnik premoga Zagorje?

Rudnik premoga Zagorje je znan, da ima zelo težke montan-geološke pogoje odkopavanja. V jami Kisovec odkopavamo izključno s širokočelno odkopno metodo, z zasipavanjem

odkopnih jamskih prostorov s splavnim zasipom. Slojišče je neregularno razvito in tektonsko zelo porušeno. Odebelitve, oziroma zožitve sloja se hitro spreminjajo, tako da znaša de-

belina sloja od 0 do 60 m. Pri takih slojnih prilikah in pri nujnosti zasipavanja odkopnih jamskih prostorov, je težko najti ustrezno odkopno in pridobivalno mehanizacijo, da bi

lahko nadomestila številčno delovno silo in seveda s tem dala zadovoljiv proizvodni in ekonomski efekt.

V jami Kotredež odkopavamo s širokočelno odkopno metodo, s povečano višino etaže in rušenjem stropnega premoga. Sloj je sorazmerno ozek in razpotegnjen, saj znaša njegova debelina od 0 do 25 m. Trenutno imamo v jami Kotredež v proizvodnji širokočelne odkope dolžine od 12 do 19 m. Zaradi ozkih slojev imamo širokočelne odkope opremljene le s hidravličnim podporjem z drsnimi stropniki tipa Salzgitter. To hidravlično podporje nam omogoča pri hitrih zožitvah ali razširitvah sloja hitre odstranitve ali pa prestavitve posameznih sekcij, istočasno pa tudi enostaven transport na etaže in po etažah.

Ozek in razpotegnjen sloj v jami Kotredež, predvsem severno krilo kotredeške kadunje, zahteva veliko število odpiralnih in pripravljalnih del. Tako je bilo v tej jami izdelanih v letu 1976 na 164.470 ton proizvodnje premoga in odkopavanja visokih etaž, 979 m prog po premogu, 153 m prog po jalovini in 1.053 m prog po črni, sivi in beli talnini za odkopavanje premoga izpod 6. obzora. Skupaj je bilo zgrajenih v jami Kotredež 2.185 m prog. V jami Kisovec pa je bilo v letu 1976 zgrajenih na 165.130 ton proizvedenega premoga in pri odkopavanju nizkih etaž, višine do 3,2 m, skupaj 2.369 m prog. Od tega 2.016 m prog priprave v premogu, 125 m prog priprave po jalovini in 128 m prog priprave v morski glini za odkopavanje sloja 2 in odkopavanje spodnje etape polja 52.

Z izgradnjo novih jamskih odpiralnih objektov za odkopavanje premoga izpod 6. obzora jame Kotredež, ki so bili zgrajeni po projektu, smo naleteli zaradi neobstoje črne in sive talnine v katerih so objekti zgrajeni, na izredne težave. Hribinski pritiski na objekte so na posameznih predelih tako veliki, da terjajo stalno obnavlja-

nje. Tako smo morali precejšen del objektov, ki so bili zgrajeni v drugi polovici leta 1976, že obnoviti. To pa zahteva veliko dodatnih in nepredvidenih stroškov in angažiranje velikega števila ljudi za obnavljanje kritičnih odsekov prog.

Če hočemo, da se odvija proizvodnja premoga v jamah rud-

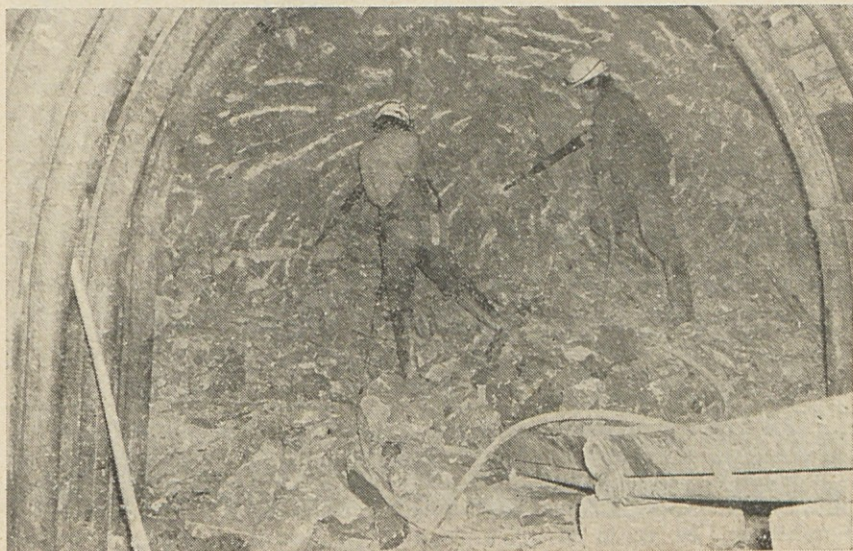
nika premoga Zagorje več ali manj nemoteno, je potrebno oblagati zaradi specifičnosti in pogojev, ki so bili že navedeni, veliko število delovnih mest, ki so le posredno povezana z delovnimi mesti na proizvodnji premoga, odkopih. Tako je bilo v letu 1976 izvršenih delavnikov na:

	Kisovec	Kotredež	Separac.	Rud. Z.
— priprava v jalovini	2.651	1.004	—	3.655
— priprava v premogu	5.341	5.092	—	10.433
— odkop	25.381	25.920	—	51.301
— zasip	3.680	—	—	3.680
— izvoz	13.180	16.334	—	29.514
— vzdrževanje	6.580	19.392	—	25.972
— ostali jama	10.339	10.590	—	20.929
— jama skupaj	67.152	78.332	—	145.484
— zunaj (upoštevani za storitev)	16.871	18.979	16.860	55.667
— uslužbenci	5.666	5.880	2.311	21.933
— skupaj	89.689	103.191	19.171	223.084

Iz gornjih podatkov je razvidno, da je razmerje izvršenih delavnikov na odkopih in na pripravi v premogu v primerjavi z ostalimi izvršenimi delavniki iz že navedenih vzrokov precej neugodno. Razmerje med izvršenimi delavniki na odkopih in ostalimi izvršenimi delavniki v jami je za jama Kisovec 1 : 1,64, za jama Kotredež

1 : 2,02, povprečno za obe jami 1 : 1,83. Če upoštevamo še izvršene delavnike na pripravi v premogu, kot skupne izvršene delavnike na premogu, potem je to razmerje za jama Kisovec 1 : 1,18, za jama Kotredež 1 : 1,61 in povprečno za obe jami 1 : 1,37.

Pri upoštevanju izvršenih delavnikov zunaj (vsi delavniki,

Izdelava komore za vrtino iz P-60-S, ki jo izdeluje Geološki zavod iz Ljubljane — Oddelek za rudarska dela, na 6. obzorju jame Kotredež.

Foto A. Bregant

ki se upoštevajo pri izračunavanju storitev) in izvršenih delavnikov uslužbencev, potem je razmerje v primerjavi z odkopnimi delavniki za obrat Kisovec 1 : 2,53, za obrat Kotredež 1 : 2,98, povprečno za oba obrata 1 : 2,76. Če prištejemo odkopnim delavnikom še delavnike izvršene na pripravi v premoгу, potem je to razmerje za obrat Kisovec 1 : 1,92, za obrat Kotredež 1 : 2,13 in povprečno za oba obrata 1 : 2,14.

Z upoštevanjem vseh izvršenih delavnikov na separaciji in vseh izvršenih delavnikov v skupnih službah TOZD, je po-

tem razmerje v primerjavi z odkopnimi delavniki 1 : 3,34, v primerjavi z izvršenimi delavniki na odkopu in na pripravi v premoгу pa 1 : 2,61.

Razmerje med izvršenimi delavniki na odkopu in izvršenimi delavniki vseh uslužbencev znaša 1 : 0,42, če upoštevamo še izvršene delavnike na pripravi v premoгу pa znaša to razmerje 1 : 0,35.

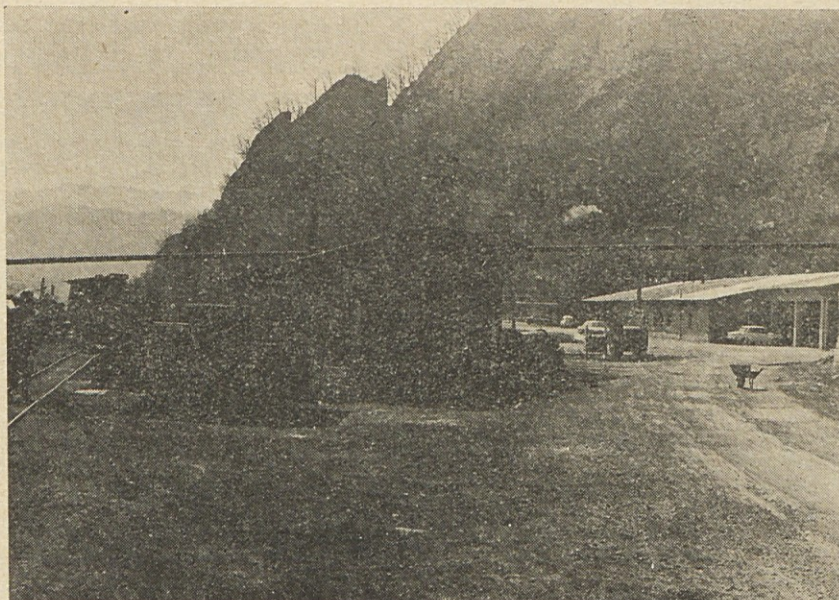
Pri upoštevanju vseh izvršenih delavnikov v TOZD Rudnik premoga Zagorje, znaša razmerje med delavci in tako imenovanimi uslužbenci 1 : 0,10.

Rado Ozbič

Zakaj preselitev z Dola v Hrastnik

S ciljem, da bi izboljšali učinkovitost gospodarjenja z zniževanjem stroškov proizvodnje in tako dosegali čim višji dohodek, s katerim moramo zadovoljevati osebne in skupne potrebe delavcev, ki združujejo delo in sredstva v TOZD ter izpolnjevali obveznosti do splošne

porabe v okviru družbenopolitične skupnosti, smo se na sejah samoupravnih organov odločili, da prestavimo vse zaposlene iz obrata Dol v Hrastnik. To odločitev so nam narekovali poleg ekonomskih tudi organizacijski razlogi.

Poročali smo že, da je bil 1. februarja 1977 v okviru akcijskega programa varčevanja ukinjen samostojni obrat Dol v okviru TOZD Rudnik premoga Hrastnik. Objekte bo treba kar najbolj gospodarno uporabiti za druge namene. (Foto Jože Kirič)

Čeprav je vnaprej težko natančno opredeliti vse ekonomske prednosti, ki izvirajo iz te odločitve, lahko trdimo, da bomo na ta način prihranili letno najmanj 1,200.000 din. Ti prihranki se nanašajo na vrednost premoga za ogrevanje obratnih prostorov, porabljeno vodo v kopalnici, električno energijo za stroje v delavnici in razsvetljava, amortizacijo obratnih zgradb, stroške vzdrževanja objektov, zmanjšanje obratne režije itd.

V organizacijskem pogledu, bo mogoče delavce racionalneje razporejati na dela, ki so najnujnejša in omogočajo doseči višjo proizvodnjo v TOZD. Pri tehnično administrativnem kadru bo omogočeno timsko delo in lažja bodo nadomeščanja v času odsotnosti z dela. Brez dodatnih delavcev bomo lahko uvedli štiriizmensko delo na vseh delovnih mestih, ki morajo biti stalno zasedena.

Racionalneje in kvalitetnejše, bomo lahko informirali vse delavce na enem mestu in pri upravljanju ter odločanju bomo lažje prišli do enotnih stališč.

To so v glavnem razlogi, ki so nas vodili do te odločitve. Ker je bila delavcem dobro obrazložena potreba po takih ukrepih, so to nalogo in ukrep pravilno razumeli in jo v celoti izvedli tako, da so se preselili s 1. februarjem 1977 v obratne prostore v Hrastnik.

Jože Zorčič

Med ljudmi z visokošolsko in višješolsko izobrazbo v naših organizacijah združenega dela se je močno razširilo mnenje — večina jih meni tako — češ, da so strokovnjaki preveč obremenjeni z nalogami nestrokovne narave, da je premalo uveljavljeno teamsko delo in da strokovnjaki ne morejo vplivati na sprejemanje poslovnih odločitev.

(Iz raziskave GZ Jugoslavije)

Drobljenje premoga na transportu moramo omejiti

Z nastopom jesensko-zimskega obdobja se poveča povpraševanje po debelejših vrstah premoga (kosi, kocke). Večje zahteve prihajajo predvsem s strani industrije in trgovine (gospodinjstva).

Zaradi pomanjkanja debelejših vrst premoga smo lani novembra pregledali potek transporta rovnega premoga od odkopnega čela do separacije. Pri tem smo ugotavljali vzroke drobljenja debelejših vrst premoga predvsem kosov in kocke, kar nam prinaša določen izpad na dohodku.

Istočasno smo opazovali na odkopnih čelih in transporterjih, koliko procentov debelejših vrst premoga prihaja s čela po transporterjih. Ocenili smo premog, katerega velikost je znašala več kakor 50 mm. Znano je, da znaša debelina kock od 30—60 mm in kosov nad 60 mm.

Količine separiranega rovnega premoga, v našem primeru predvsem kosov in kock, je odvisna od različnih pogojev: širine, dolžine in pada sloja premoga, širine odkopnega čela, kvalitete rovnega premoga (talninski ali krovinski), jalovinskih vložkov v premogu, plaskovitosti oz. procenta debelejših vrst premoga, odkopne metode (višina odkopnih etaž, odkopavanje od zgoraj navzdol tj. odkopavanje podkopno in pridobivanje premoga iz stropa in odkopavanje od spodaj navzgor — s splavnim zasipom zapolnimo odkopane prostore). Pomembno je ali delo na čelih opravljamo ročno in podgrajujemo s klasično podgradnjo (železne stropnice in stojke) in delo na čelu, ali uporabljamo samohodno hidravlično podporje in odkopni stroj ali nakladalec. Nujna je pravilna uporaba razstrelilnih sredstev — tj. polnitev vrtn z razstrelivom, da

bi pri odstreljevanju zmanjšali drobljenje premoga. Velikega pomena je tudi transport premoga do separacije.

Na območju REKZ odkopavamo (pridobivamo) komercialni premog v rudniku Hrastnik in rudniku premoga Trbovlje (samo rudarski šolski center — Lakonca polje), ter rudnik Zagorje.

Že uvodoma smo omenili, da smo vizuelno ocenjevali procent debelejših vrst premoga, ki prihaja po transporterjih s čel. Ocena v procentih premoga s čel in prikaz separiranega komercialnega premoga debelejših vrst, se dobro ujemata. Ocenili smo, da prihaja po transporterjih od 15—25 % debelejših vrst premoga.

Transport premoga poteka v glavnem na vseh treh rudnikih z enakimi transportnimi sredstvi. Za transport uporabljajo enoverižne in dvoverižne transporterje ter gumijaste trakove in dalje vozičke do separacije. Na rudniku Zagorje uporabljajo za prevoz premoga od obrata Kisovec do separacije Zagorje kamione.

Opisali bomo transportno pot rovnega premoga iz odkopnih čel rudnika Hrastnik do separacije Trbovlje in rudnika Zagorje do separacije Zagorje.

Jama Hrastnik

Premog s čela prihaja po dvoverižnem transporterju na enoverižni transporter, zatem iz etaže preko sipalnikov (zavojnih drč) na VII. obzor — na enoverižne transporterje, potem na gumijasti trak in v bunker. Iz bunkerja premog naložijo v vozičke in odpeljejo z električno lokomotivo do Glavnega jaška. Prevoz po jašku navzgor do Zvezne proge, nato po Zvezni progi z električno lokomotivo do separacije Trbovlje. Pri

tem je bilo ugotovljeno glede na drobljenje debelejših vrst premoga naslednje:

Nekateri transporterji (pogonski del) so postavljeni previsoko, tako da je premog padal v naslednji transporter z večje višine. Nad presipnim jaškom (zavojnimi drčami) iz EVT-120 je premog padal direktno v sipalnik z višine 3 m in se pri tem razbijal (Talni sklad — južno čelo — k. 102).

V A-polju — k. 99,7

Premog je padal z višine 2,5 m na rob zavojne drče in se razbijal. Dva podobna primera so imeli tudi v jami Ojstro.

Separacija Trbovlje

V prvem (starem) bunkerju za rovni premog niso vgrajene zavojne drče.

V drugem (novem) bunkerju za rovni premog dostavlja gumijasti trak premog naravnost na zavojno drčo, zato se premog razbija, drobi.

Drobilec za kosovni premog drobi premog do debeline 120 mm. Debelejše vrste premoga drobilec zdrobi na manjše kose in s tem se zmanjša procent debelejših vrst premoga.

Rudnik Zagorje

Obrat Kisovec — jama Loke

Transport premoga in vzroki razbijanja — drobljenja kosovnega premoga so podobni in enaki kakor v jami Hrastnik.

Obrat Kisovec — zunaj

Gumijasti trak transportira premog od zračalca do vrha bunkerja in pri tem pada premog 6 m globoko na poševno steno bunkerja.

Jama Kotredež

Transport premoga s čela H-67/6 zahod k. — 85. Iz EVT-

120 pada premog po cevi $\varnothing$ 600 mm v transporter na 6. obzoru k. — 104 in se pri tem razbija. Transport premoga in vzroki drobljenja kosovnega premoga so podobni ali enaki, kakor v jami Hrastnik.

Separacija Zagorje

1. in 2. bunker za rovni premog nimata vgrajenih zavojnih drč. Premog pada z višine 12 m. Drobilec za kosovni premog drobi premog do debeline 120 mm. Debelejše kose premoga zdrobi v manjše kose in s tem se nam zmanjša procent debelejših vrst premoga. Višine padcev premoga so bile največkrat ocenjene vizuelno, ker jih nismo merili zaradi obratovanja strojev oz. presipanja premoga. Enako smo ocenili tudi višine v bunkerjih separacij.

V kratkem opisu smo želeli prikazati glavne vzroke drob-

ljenja kosovnega premoga. V jamo bo potrebno pri montaži (sestavljanju) eno ali dvovertičnih transporterjev paziti, da bodo ti postavljeni čim nižje (pogonski del), da se zmanjša višina pada premoga v naslednji transporter. Nad sipalniki (zavojnimi drčami) je postaviti pogonski stroj tako, da ne bo padal premog direktno v sipalnik, temveč drsel po drči do zavojnih drč. V glavnih odvoznih progah je treba po možnosti namestiti za transport gumijaste trakove, ker z daljšimi trakovi zmanjšamo število presipnih mest. V bunkerjih v jami in zunaj na nakladišču ter na separacijah Trbovlje in Zagorje je treba namestiti v bunkerjih zavojne drče. Po možnosti naj bi preuredili separacijske drobilce, tako da bi dobili večje kose kosovnega premoga; enako bi morali preurediti ka-

librsko rešeto za rovni premog. Znani so še drugi vzroki, ki povzročijo manjše količine debelejših vrst premoga npr. težki delovni pogoji — vdor vode in mulja v jami, jalovi vložki v premogu — jama Hrastnik in Ojstro, zmanjšanje števila in velikost odkopnih polj v jami Loke, pritiski v progah in voda v jami Kotredež in s tem otežena dostava materiala na čela in odvoz premoga s čel.

Vse naštetu povzroča, da imamo v zadnjih letih vse manj debelih in vse več in preveč drobnih vrst premoga, ki pa seveda nimajo takšne cene kot debelejšje vrste. Mnogo vzrokov lahko s takojšnjo angažiranostjo prizadete TOZD kmalu odpravijo, nekatere pa v doglednem času. Vsaka izboljšava bi se nam kmalu bogato izplačala.

Gabrijel Uroič

Povpraševanje po komercialnih vrstah premoga v zimski sezoni 1976-77

Ugotovljeno je, da s pričetkom jeseni naraste povpraševanje po premogu, kar je vsakoletni pojav. Premog je pač sezonsko blago in najbolj idealno bi bilo, da bi povpraševanju kupcev lahko prilagajali tudi našo proizvodnjo. Ker pa to ni mogoče, si s sklepanjem letnih kupoprodajnih pogodb, v katerih so asortimenti premoga in količina razdeljeni po trimesečjih, skušamo zagotoviti kolikor mogoče našemu proizvodnemu načrtu prilagodljiv odzvem s strani kupcev.

V nadaljnjem bom skušal nekoliko prikazati situacijo v prodaji komercialnih vrst premoga v četrtem trimesečju 1976, tj. od oktobra do decembra 1976 in v januarju 1977.

Kot vedno doslej, smo tudi za to obdobje prejeli s strani naših stalnih kupcev, predvsem

trgovskih podjetij, za potrebe široke potrošnje za debele vrste premoga, kosi in kocke ca. 100 % naročil preko naših proizvodnih zmogljivosti. Naročilo za oreh in grah so bila približno enaka načrtovani proizvodnji, dočim so se za zdrob občutno zmanjšala in smo zato ta asortiman deloma predvideli tudi za oddajo elektrogospodarstvu.

IV. trimesečje 1976

asortiman premoga	naročilo kupcev ton	sklenjene pogodbe ton	proizvodnja in dobave ton	realizacija pogodb v %
kosi	43.860	27.530	20.139	73,2
kocke	59.650	31.195	24.553	78,7
oreh	39.050	39.050	34.441	88,4
grah	24.080	24.080	23.950	99,4
zdrob	26.200	50.340	41.538	82,5

Za nakup kosov, kock in oreha je bilo od pričetka jeseni dalje precejšnje povpraševanje tudi s strani raznih interesentov, s katerimi sicer nimamo sklenjenih pogodb. Žal pa zaradi nizke proizvodnje teh asortimanov, podobnim željam ni bilo mogoče ustreči, ker niti nismo zmogli izpeljati svojih obveznosti do pogodbenih partnerjev, kar je razvidno iz naslednjih podatkov:

Januar 1977

asortiman premoga	naročilo kupcev ton	sklenjene pogodbe ton	proizvodnja in dobave ton	realizacija pogodb v %
kosi	13.700	7.510	7.030	93,6
kocke	18.700	8.840	8.058	91,2
oreh	11.355	11.355	10.508	92,5
grah	6.790	6.790	7.422	109,3
zdrob	9.700	14.035	13.832	98,6

Iz prikazanega pregleda je razvidno, da se je situacija v proizvodnji v januarju t.l. nekoliko izboljšala, toda še vedno nismo 100-% realizirali pogodbenih količin v kosih, kockah in orehovu. V vseh štirih mesecih smo imeli možnost prodaje znatno večjih količin teh asortimanov. V drobnejših vrstah grah in zdrob smo kupce lahko zadovoljili. Ob tem moramo pripomniti, da industrijska podjetja, ki so še uporabniki drobnih vrst premoga, v tem obdobju odzemajo in potrošijo več premoga, ker ga poleg za proizvodnjo trošijo tudi za ogrevanje. Preko pomladi

in poletja pa se njihov odzem občutno zmanjša in zato se v tem času vedno bolj pojavlja problem plasmaja drobnih vrst premoga.

Uvodoma sem omenil, da je premog sezonsko blago in zato na možnosti njegove prodaje v znatni meri vplivajo vremenske prilike. Pri tem lahko ugotovimo, da letošnja, že tretja zaporedna izredna mila zima, vsaj doslej ni najbolj ugodna za bodočo večjo porabo premoga. Kljub temu pa plasma kosov in kockovca tudi za bodoče ni problematičen. Presežne količine drobnih vrst, za katere ni več odjemalcev v industriji za-

radi preusmeritve na druge energetske vire, bo pač potrebno pokuriti v termoelektrarnah EGS.

Stane Kruljc

Priprava tehniške dokumentacije za optimizacijo termoelektrarne Trbovlje III

Čas hiti — bliža se konec meseca marca, ko bo treba oddati potrebne podatke za optimizacijo nove elektrarne Trbovlje III. — električne moči 150 MW in toplotne moči 75 MW.

Kako daleč so te priprave, so projektanti Inženirskega biroja Elektroprojekt Ljubljana poročali na sestanku komisije v torek, 8. februarja t.l. v Ljubljani.

Obdelujejo 2 varianti: varianto »Sava« in varianto »tunel«. Varianta Sava pomeni namestitve novega bloka med obstoječo TE Trbovlje II in reko Savo. Tunelska varianta predvideva umik železniške proge Ljubljana—Zidani most v planirani novozgrajeni tunel in namesti-

tev bloka na traso sedanje železniške proge Ljubljana—Zidani most.

Pri obeh variantah je največji problem montaža kotlovniške opreme.

Poseben poudarek je bil dan surovinski bazi, ki bi morala biti zagotovljena vsaj za 25-letno obratovanje.

Ekološkega poročila še ni možno sestaviti, ker manjkajo določeni podatki Meteorološkega zavoda v Ljubljani.

Poseben problem je tudi upoštevanje projekta plovnosti reke Save, ki je še vedno aktualen.

Nadaljnji problem je vključitev elektrarne v elektroenerget-

ski sistem. Primerna bi bila povezava z novo transformatorsko postajo v Novem mestu, ker je Dolenjska energijsko najbolj deficitarno področje.

Vprašanje je tudi namestitve trafoja za lastno rabo, za zagon bloka iz zunanjega omrežja odnosno iz 110-kV prostozračnega stikališča, ker manjka prostih polj in nemogoča je tudi izpeljava še enega daljnovoda. Predvideva se, da bi uporabili obstoječe polje in daljnovod za lastno rabo z izbiro novega trafoja.

Lokacija nove deponije za skladiščenje ca. 250.000 ton premoga v Lakonci je povsem primerna.

V obdelavi je tudi trasa magistralnega vročevoda ob Savi mimo cementarne, po desni strani potoka do odcepa ceste za Zagorje in po levi strani potoka do toplarne v Trbovljah.

Na sestanku je bilo ugotovljeno, da bo možno izpolniti

vse potrebne tabele za optimizacijo, ki jih bo potrebno oddati 31. marca 1977. Kvaliteten investicijski program pa bo po zagotovilih projektantov gotov do junija meseca letos.

Anton Kočar

Pri kombinirani elektrarni je treba opraviti še vrsto del

Kombinirano plinsko parno elektrarno gradi TOZD Termoelektrarna Trbovlje že nekaj časa. Večkrat se sprašujemo v kakšni fazi se njena gradnja nahaja in kaj je treba še opraviti do končne izgotovitve in pričetka rednega obratovanja.

Iz zbirnega poročila SOZD EGS o izvajanju in stanju posameznih investicijskih del na energetskih objektih v zadnjem razdobju oziroma po stanju koncem leta 1976, povzemamo nekaj podatkov. Plinska agregata sta pričela s poizkusnim obratovanjem junija 1976 in sta v preteklem letu že proizvedla 18,480.000 kWh električne ener-

gije. Oba kotla sta bila do konca preteklega leta izkuhana, napolnjena z napajalno vodo in s tem konzervirana. Za dokončanje investicije je potrebno izdelati še nov projekt za namestitev naprav za kemijsko pripravo vode zaradi sprememb, ki so nastale v zvezi s pripravo na TET III. Iz istega razloga je treba izdelati tudi nov projekt za namestitev črpalk za požarno vodo v črpališču. Poleg tega je treba izdelati še nekaj manjših projektov za pomožne objekte.

V teku je postopek za pridobitev lokacijskega in gradbenega dovoljenja za zgraditev nadvoza do vozne ceste pri cementarni. Prav tako pa so v gradnji podhodi pod železniško progo za oljeводе, požarni vod in kotle. V gradnji oziroma pred dohonom gradnje so zaključna dela na glavnem objektu, polaganje železniškega tira in ostala zaključna dela na železniškem pretakališču ter oblaganje lovilnih skled glavnih rezervoarjev goriva z ognjevarnim materialom. V celoti pa bo potrebno zgraditi oziroma izvesti še naslednja dela: prehod pod železniško progo in izkop kanalov za oljeводе, ureditev prostora za namestitev naprav za kemijsko pripravo vode, zgraditev priključka za glavno cesto pri cementarni, montaža glavnih rezervoarjev, položitev oljevodov, mreže hidrantov in montaža črpalk, montažna dela v pretakališču in pri glavnih

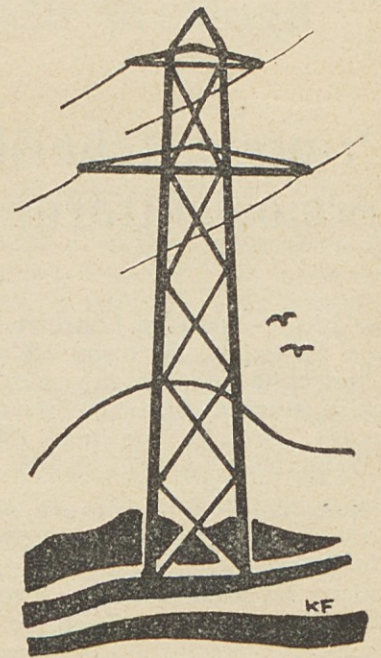
rezervoarjih ter montaža dela naprav za lastno rabo, razsvetljava in požarno varnostne naprave.

Pogodbeni rok za pričetek obratovanja je že zdavnaj potekel. Za plinski del je bil 6. decembra 1975, za parni del pa 1. julij 1976. Plinski del je torej pričel obratovati s šestmesečno zamudo, parni del pa naj bi predvidoma pričel obratovati v prvih mesecih 1977. Med najbolj perečimi problemi je trenutno ustavitev izgradnje skladiščnih rezervoarjev, do katere je prišlo zaradi strokovne spora med nadzorno institucijo in izvajalcem. Gre za različna stališča pri upoštevanju tujih predpisov za gradnjo rezervoarjev, ker ob podpisu pogodbe ustreznih jugoslovanskih predpisov ni bilo.

V januarju in februarju tega leta pa so nekatera dela med tem že opravili. Prepričani smo, da bomo lahko objavili v eni naslednjih številk popolnejše poročilo o izgradnji plinsko-parne elektrarne v TOZD TET.

Pomlad prihaja v deželo, Franc Kopitar — linorez.

Strokovnjaki s fakultetno izobrazbo le 58,9-odstotno opravljajo takšna opravila, za katera so bili izšolani. Ta odstotek je bil leta 1972, 66-^o/_o.

(Iz raziskave GZ Jugoslavije)

ANDREJ MARINC V TRBOVLJAH

Dne 9. februarja 1977 je obiskal Trbovlje predsednik izvršnega sveta Slovenije Andrej Marinc skupno s članoma izvršnega sveta dr. Milanom Osredkarjem in dr. Mitjem Mejakom. Ob 14. uri tega dne so si gostje ogledali Strojno tovarno in imeli z njihovimi predstavniki krajši razgovor, ob 15.30 pa so se udeležili razgovora v Rudisu. Razgovora se je udeležilo tudi večje število predstavnikov družbenopolitičnih skupnosti in družbenopolitičnih organizacij iz Trbovelj. Razgovor je v glavnem potekal okrog reorganizacije sedanje Organizacije poslovnega združevanja RUDIS in njene uskladitve z ustavo in določili zakona o združenem delu. O dosedanjem delu so predstavniki OPZ RUDIS in predstavniki nekaterih njenih članic (GZL, GP Tehnika, Hidromontaža Maribor, STT, in TOZD RUDIS) seznanili goste z dosedanjjo problematiko in doseženimi uspehi predvsem pri nastopanju v razvoju in drugih državah. Rudis se je v svojem skoraj 18-letnem delovanju s svojimi 34 članicami uspešno vključil v mednarodno delitev dela. Njegovi uspehi so pomembni predvsem pri kompleksnem izvajanju industrijskih in rudarskih investicijskih objektov, v Jugoslaviji, sedmih evropskih, šestih afriških in treh azijskih državah. Obstajajo pa realne možnosti, da bi uspešno prodrli tudi v Kanado in Južno Ameriko. Od 1.500 milijonov letne realizacije odpade 60 % na tujino. Rudis pa seveda stremi tudi za čedalje večje in pogostejše vključevanje v kompleksno izvajanje investicijskih del v deželah v razvoju. Tovariš Marinc je dejal, da je nujno med drugim organizirati slovensko gradbeništvo za učinkovitejše nastopanje v tujini ter da je treba stremeti za sprotno prenašanje znanstvenih izsledkov v proizvodnjo in prodajati tehnologijo, kar bi okrepilo našo prodornost in konkurenčno sposobnost. Pomembna naloga pa je uspešno oblikovanje učinkovite inženiring organizacije, ki bo kos sodobnim organizacijsko tehničnim zadevam. Med drugim je dejal tudi naslednje: «Odločujoče je, kako se bo slovensko gospodarstvo organiziralo za višje oblike sodelovanja. Zgraditi moramo gospodarsko strukturo z infrastrukturo, ki bo temelj za nadaljnji zdrav razvoj. Nujno je povezovati znanje in nastopati s kompleksnimi ponudbami. Ste ena pomembnih slovenskih organizacij, ki bi lahko pri velikih projektih pritegnila slovensko gospodarstvo in njegovo transformacijo, da bomo nosilci poslov, celovitih inženiring storitev. To bo omogočalo, ob večji pritegnitvi trgovine in poslovnih bank ter ob dodelanih dohodkovnih odnosih, uspešnejše vključevanje v dežele v razvoju».

Vse kaže, da se bo Rudis v dobršni meri v bodoče v mnogočem pri povezovanju slovenskega gradbeništva usmeril na gradbeno področje in s tem razširil svojo dejavnost. Morda bo celo del svoje dejavnosti preselil v Ljubljano, kar naj bi imelo za njihov napredek določeno prednost.

Razprava o premogu in elektriki

Dne 11. januarja t.l. je potekala v Ljubljani 6. seja odbora za rudarstvo Skupščine poslovne-

ga združenja energetike SRS. Seje se je udeležil tudi naš predstavnik.

Ob začetku seje so počastili spomin na štiri ponesrečene rudarje v rudniku Velenje, dne 8. januarja 1977, nato pa so obravnavali posamezne točke dnevnega reda. Podrobneje so razčlenili po količini in dinamiki v energetski bilanci predvideno proizvodnjo in porabo lignita ter rjavega premoga za termoelektrarne in druge porabnike. Nadalje so obravnavali predvideno gibanje zalog premoga pri termoelektrarnah v teku leta 1977 in potrebne zaloge koncem leta 1977, od upoštevanja potreb po električni energiji in obratovanje termoelektrarn v letu 1977. Posebno točko so posvetili možnostim prodaje odvišnih količin drobnih vrst rjavega premoga za potrebe termoelektrarn in s tem povezan problem prevoza in prevoznih stroškov.

Med najpomembnejšimi sklepi, ki jih je sprejel odbor, jih je nekaj, ki se nanašajo tudi na naš kombinat. Odbor je sklenil ugotoviti optimalno obratovanje termoelektrarn v Trbovljah. Nadalje, da je treba v REK Zasavje ugotoviti možnost začasnega deponiranja presežnih vrst drobnega premoga na opuščeni deponiji cementarne Trbovlje, s tem da se pospešeno raziskuje možnosti deponiranja v bližini TET II in lokacijo nove TET III. Raziskati je možnosti izgradnje nove TET III glede na potrebe obstoječe TET II, bodoče Toplarnne Ljubljana II, glede na razpoložljive zaloge premoga pri REK Zasavje, življenjsko dobo obstoječih in novih termoelektrarn in toplarn, ob upoštevanju tudi ostalih porabnikov, ki bodo še vezani na premog iz Zasavja.

Sicer pa so sklepali še o tem, da naj TE Šoštanj izdela preizkus uporabe rjavega premoga z mešanjem do 10 % rjavega premoga z lignitom in izdela ekonomsko analizo te uporabe. Upoštevati je treba možnost eventualnega žlindranja. V Toplarni Ljubljana je treba proučiti možnost povečanja udeležbe lignita napram količi-

nam rjavega premoga, da ne bi prišlo do izpadov proizvodnje toplote in električne energije v tej toplotni. Izdelati je treba tudi preliminarno energetsko

bilanco za leto 1978 s pokrivanjem potreb po premogu za TE in TO.

Skupina strokovnjakov je dobila nalogo, da izdelava prve

predloge s kompletnimi rešitvami že do srede februarja, s tem da s podatki pa tudi drugače sodelujejo vse članice SOZD EGS.

Preklasifikacija rudarske investicijske dejavnosti

V Uradnem listu SFRJ številka 34 z dne 30. julija 1976 je bila objavljena uredba o razvrščanju organizacij in skupnosti po enotni klasifikaciji dejavnosti. S tem je prenehala veljati dosedanja klasifikacija po posameznih panogah, ki je bila sprejeta kmalu po osvoboditvi, potem ko smo pričeli izvajati prvo petletno gospodarsko obdobje.

Sedanja enotna klasifikacija dejavnosti je nekoliko bolj razširjena in podrobneje izdelana. Vendar pa je nastala prav pri naši rudarski gradbeni investicijski dejavnosti težava, ker so to dejavnost, ki je bila doslej uvrščena v panogo 112, to je rudarstvo — pridobivanje in predelava rjavega premoga, prenesli na področje gradbeništva.

Glede na to, da ta nova razporeditev ne ustreza dejavnosti

naše TOZD Rudarska gradbena dejavnost, je vodstvo leto skupno z vodstvom delovne organizacije posredovalo pri Republiškem zavodu za statistiko in pri Gospodarski zbornici Slovenije, da bi to dejavnost razvrstili vnovič v isti klasifikacijski razred, kamor so uvrščeni tudi vsi trije naši rudniki in separacija.

Na temelju dogovora je bil poslan v prvi polovici t.l. Gospodarski zbornici Jugoslavije v Beogradu predlog, da posreduje pri Zveznem zavodu za statistiko naš utemeljen predlog, da bi kot smo že navedli, smatrali dejavnost RGD za tipično rudarsko dejavnost. Hkrati so bili z obširno utemeljeno vlogo seznanjeni s to problematiko tudi Gospodarska zbornica Slovenije, Združenje premogovnikov Jugoslavije, Republiški komite za energetiko,

Jugoslovanski komite za podzemeljsko eksploatacijo surovin in še nekateri drugi dejavniki, ki lahko vplivajo na sprejetje spremembe zveznega predpisa.

Predlog, ki so ga pripravili v TOZD RGD je bil dobro utemeljen, tako da bi ta ob upoštevanju vseh v obrazložitvi naštetih nalog, praviloma morali sprejeti in zvezni odlok spremeniti. Dejavnost TOZD RGD je namreč v neločljivi zvezi s pridobivanjem premoga, kar dokazuje že 25-letni obstoj in opravljeno delo v tem obdobju te TOZD. Pa ne le to, pač pa tudi neločljiva tehnološka povezanost, saj je nemogoče ločiti pripravljala dela za pridobivanje premoga od del na odkopih.

Tovarna siporexa pred poizkusnim obratovanjem

Kako naprej?

Člani delovne skupnosti REK Zavarje so bili preko glasila »Srečno« že nekajkrat obveščeni o namenu, pričetku in poteku gradnje tovarne za proizvodnjo lahkih gradbenih elementov iz siporexa. Tovarna se gradi v Kisovcu pri Zagorju in

je v glavnem dograjena, saj so bili že opravljeni prazni zagoni in obratovanje vseh strojev, v ponedeljek, dne 7. februarja pa je bilo poizkušano obratovanje tudi kotlovnice, enega najvažnejših oddelkov v novi tovarni. S tem so opravljene številne predpriprave kot osnova za teh-

nični pregled, ki ga bo opravil Republiški elektroenergetski inšpektorat in Inšpektorat parnih kotlov, dne 24. 2. 1977, na našo prošnjo v zvezi s pridobitvijo soglasja za poizkusno obratovanje novozgrajenih postrojenj. Po odpravi pomanjkljivosti bo možno pričeti s po-

izkusno proizvodnjo, ki po švedskih izkušnjah traja 3 mesece, seveda pa se v tem času že proizvaja in prodaja.

Kot je že znano, sega sam pričetek izvajanja gradbenih del v avgust leta 1975, medtem ko so priprave na investicijo trajale od leta 1973 dalje, saj je bilo treba opraviti ogromno dela od pridobitve potrebnih kreditov, pridobitve sredstev za lastno udeležbo s strani združenih investitorjev, izbora tehnologije, pridobitve potrebnih zemljišč, pridobitve potrebnih soglasij, izdelave projektov itd. Seveda pa je bila dana zelena luč za samo gradnjo v januarju 1975, ko je bila z zagotovljenimi sredstvi pokrita konstrukcija finansiranja in ko je bilo na tej osnovi možno pričeti z vsemi akcijami, ki so imele finančne posledice, z vsemi vplivi inflacije v letu 1975 in 1976.

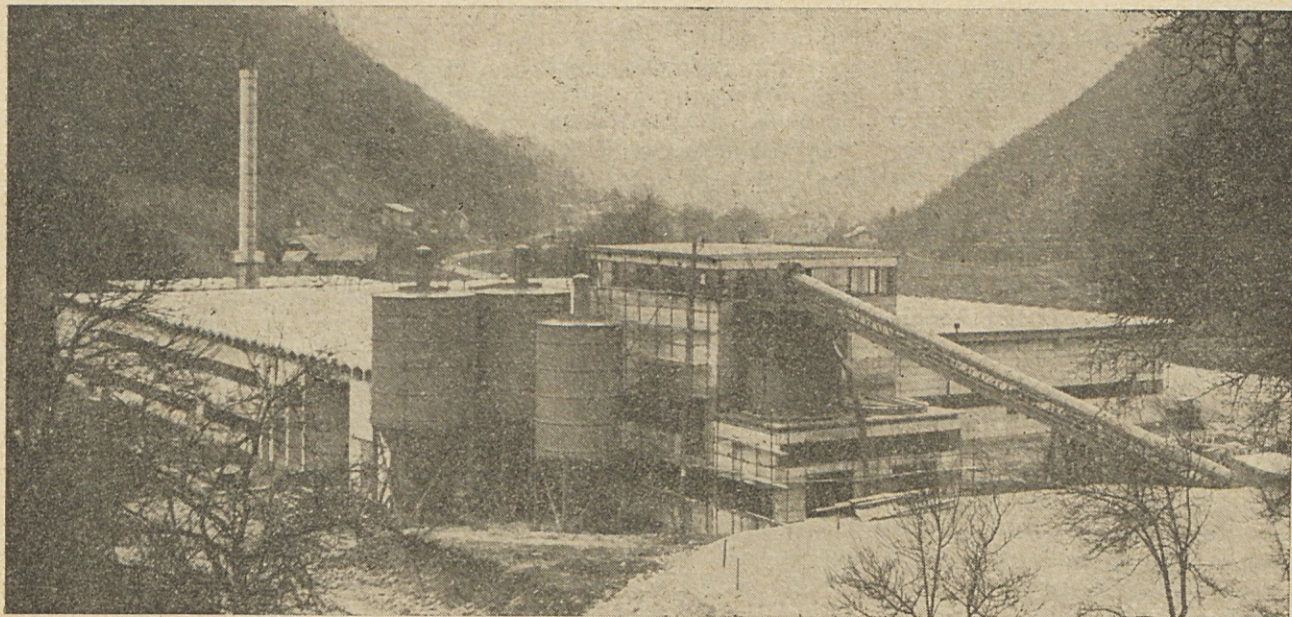
Slovenskim gradbenikom siporex kot material s širokim spektrom uporabe nikakor ni neznan. Po podatkih Biroja gradbeništva Slovenije se porabi v Sloveniji na leto približno 250.000 m³ tovrstnih materialov, ki so ga doslej dovažali iz drugih republik (BiH, Hrvaška), delno pa so ga celo uvažali. Naša proizvodnja siporexa je locirana v središču Slovenije in je oddaljenost do skrajnih slovenskih potrošnikov bistveno

manjša v primerjavi z relacijami iz Tuzle ali Pule. Izračuni kažejo, da bi slovenska gradbena operativa na račun manjših prevoznih stroškov kupovala siporex v Zagorju (v primerjavi s Tuzlo) za 2,4 milijarde st. din na leto ceneje, kar seveda bistveno lahko vpliva na ceno 1 m³ zgrajene stanovanjske površine ali industrijskega objekta. To je slovenskim gradbenicem znano in je bilo odločujoče, ko so se ob priliki naših raziskav tržišča odločali za nakup naše proizvodnje. Prevoz na manjše razdalje pa ima še drugo bistveno prednost, in sicer to, da ne prihaja do poškodb materiala, ki ga je treba sicer popravljati in kar povzroča precejšnje stroške. Večkratne raziskave slovenskega tržišča so dale precej ugodno sliko kar se tiče prodaje lahkih gradbenih elementov iz siporexa, saj znaša višina najavljenih potreb preko naših proizvodnih kapacitet, kar pa seveda še ne pomeni, da je proizvodnja razprodana in da so vsi problemi v zvezi s tem rešeni. Brez dvoma bo potrebno vložiti še precej truda v razreševanju problemov, pi so v zvezi s prodajo in plasmajem, saj bi bila idealna rešitev lahko dosežena le preko razvojnih in projektantskih organizacij, s tem da bi prišli do tipskih siste-

mov, ki gradnjo vsekakor pocenjujejo.

Tudi človeški faktor je močno prisoten pri doseganju kvalitete in kvantitete proizvodnje. Za doseg tega cilja — čim večje strokovne usposobljenosti delavcev v proizvodnji siporexa kot tudi s področja vzdrževanja, je bilo 25 delavcev na praksi v Tuzli. 12 delavcev opravlja poseben tečaj za upravljanje parnih kotlov in proizvodnjo pare. 6 delavcev se je udeležilo prakse na Švedskem, 30 delavcev pa se posebej poučuje o kvaliteti notranjega transporta surovin, mulja, vlite mase in končnih izdelkov. Ostali delavci — kovinarji, električarji, vozniki viličarjev, šoferji ipd. pa že imajo za svoje delovno mesto potrebno izobrazbo. Menim, da bo po strokovni strani tako vsem zahtevam ugodeno, gojiti pa bo potrebno odnos do dela, čut odgovornosti in pripadnost poklicu kot neizgoibne osnove za doseganje dobrih rezultatov dela, saj lahko 168 skupno zaposlenih ustvari letno bruto realizacijo okoli 11 milijard starih din. Ta sredstva bodo še kako potrebna, saj bo novi delovni kolektiv moral odplačevati vse najete kredite, istočasno pa še vzdrževati primerni življenjski standard zaposlenih.

Pavle Kovač

Tovarna plinobetona v Kisovcu je v glavnem dograjena.

Priprave na izvajanje zakona o združenem delu

V naši delovni organizaciji že več mesecev razpravljamo v posameznih TOZD in skupnih službah, predvsem pa na sejah družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov, o izvajanju posameznih določil o združenem delu, ki je bil sprejet pred Dnevom republike preteklo leto. O tem je bilo precej razprave tudi na zboru komunistov REKZ v jeseni preteklega leta. Gre za nadaljnjo organiziranost naše delovne organizacije, tako v pogledu povečanja števila TOZD, kakor tudi organiziranja temeljnih organizacij in sestavljene organizacije združenega dela. Mnenja so bila zelo različna in smo o posameznih variantah bodoče organiziranosti že pisali v našem glasilu koncem preteklega leta.

Glede na to, da so obstajali razni pogledi na bodoče samoupravno organiziranost REKZ, je bil organiziran 2. februarja tega leta na centralnem komiteju ZKS sestanek, na katerem so sodelovali poleg predsednika CK ZKS Franca Popita, še predsednik predsedstva SRS Sergej Kraigher, nekateri drugi člani CK ZKS, predstavniki REK. Velenja in štirje naši predstavniki — Srečko Klenovšek, Rajko Medvešek, Anton Kočar in Milko Jazbec. Po izmenjavi mnenj in raznih pogledov na bodočo organiziranost, je bila sprejeta sugestija, da naj bi bodočo SOZD REKZ Zasavje tvorile delovne organizacije, te pa naj bi oblikovale posamezne temeljne organizacije združenega dela.

Kmalu potem so družbenopolitične organizacije sprožile akcijo v smeri nadaljnjega izgrajevanja naše delovne organizacije. Na temelju skupnega dogovora so posamezne TOZD REK Zasavje pripravile do 15. februarja tega leta akcijske programe, iz katerih je razvid-

no, kako programirajo svoj razvoj tako v pogledu ustanavljanja novih TOZD, kakor tudi pri oblikovanju določenih delovnih organizacij in njih povezovanja v SOZD REK Zasavje, pa tudi v okviru bodoče poslovne skupnosti Elektrogospodarstva Slovenije. Čim bo gradivo pregledano in predlogi iz akcijskega programa usklajeni, bomo v naslednjih mesecih precej razpravljali o konkretnih predlogih za bodočo organiziranost naših TOZD in njih povezovanje oziroma združevanje v delovne organizacije in SOZD.

Sicer pa bo pri transformiranju sedanje delovne organizacije v sestavljeno organizacijo združenega dela vezano na izvedbo določenih opravil, ki jih bo treba opraviti v naslednjem obdobju. Delovna organizacija se lahko organizira v sestavljeno organizacijo pod pogoji in na način, ki ga določa zakon o združenem delu. Člen 386 tega zakona določa naslednje: «Če delavci vseh temeljnih organizacij v sestavi iste delovne organizacije ocenijo, da so izpolnjeni pogoji iz 382. člena tega zakona, lahko odločijo z večino glasov vseh delavcev v vsaki temeljni organizaciji, da se njihova delovna organizacija organizira kot sestavljena organizacija. V primeru iz prvega odstavka tega člena delavci v vsaki temeljni organizaciji odločijo, da je njihova temeljna organizacija sama ali združena z drugimi temeljnimi organizacijami kot delovna organizacija v sestavi sestavljene organizacije, če so izpolnjeni v zakonu določeni pogoji».

Pomembno je poudariti, da se v tem postopku ves proces odvija v okviru delovne organizacije in da se nobena teh sprememb ne vpiše v sodni register vse dotlej, dokler ni končano združevanje v sestavljeno orga-

nizacijo. Postopek bi se odvijal na naslednji način:

— pripraviti je treba analizo, ki kaže, da so izpolnjeni pogoji za organiziranje delovne organizacije v sestavljeno organizacijo;

— po razpravi o analizi se sprejme sklep o organiziranju delovne organizacije v sestavljeno organizacijo združenega dela. Sklep se smatra za sprejet, če je v vsaki temeljni organizaciji v sestavi delovne organizacije osvojen z večino glasov skupnega števila vseh delavcev;

— delavci vsake temeljne organizacije odločajo, da se njihova temeljna organizacija sama ali združena z drugo temeljno organizacijo organizira kot delovna organizacija v sestavljeni organizaciji. Če se kaka temeljna organizacija organizira kot delovna organizacija, mora sklep o organiziranju vsebovati elemente akta o ustanovitvi delovne organizacije. Če se dve temeljni organizaciji združita v delovno organizacijo, sprejmejo poleg sklepa o organiziranju delovne organizacije, še samoupravni sporazum o združitvi v delovno organizacijo;

— v vsaki delovni organizaciji se voli delavski svet in imenuje vršilec dolžnosti poslovodnega organa;

— v delovni organizaciji, ki v svojem sestavu nima temeljnih organizacij, se samoupravni sporazum o združevanju dela delavcev v temeljni organizaciji smatra za sprejet, lahko pa se sprejme tudi določene spremembe;

— delovne organizacije se združujejo v sestavljeno organizacijo, sprejemajo samoupravni sporazum o združevanju delovnih organizacij v sestavljeno organizacijo, volijo delavski svet in imenujejo dolžnosti poslovodnega organa;

— šele potem se prijavi vpis nastalih sprememb v sodni register.

Kot smo že navedli bomo o konkretnih programih za bodo-

čo organiziranje temeljnih organizacij, delovnih organizacij in sestavljene organizacije združenega dela v REK Zasavje v naslednjem obdobju precej razpravljali pa tudi sklepali.

Aktivnost samoupravnih organov

Odbor za družbeni standard REKZ

8. seja tega odbora je bila 17. februarja 1977. Na njej so razpravljali in sklepali o naslednjih zadevah:

— na znanje je odbor sprejel poročilo o izvajanju sklepov, ki so bili sprejeti na 7. seji tega odbora. Večina sklepov je bila izvedenih deloma pa tudi ne zaradi objektivnih zadržkov, ki pa jih bo seveda treba v naslednjem obdobju kljub temu izvesti;

— na znanje je sprejel poročilo tričlanske komisije, ki je sredi decembra preteklega leta urejala zadeve v zvezi s počitniškim domom na Rabu, na Institutu za urbanizem na Reki. Predstavniki tega instituta so

seznanili naše sodelavce s tem, da je območje Palita na Rabu, na katerem stoji zgradba Kaldana, predvideno za komercialni turizem. Letošnje letovanje bo možno organizirati na Rabu le v primeru, če bo naša organizacija adaptirala v Kaldanu, v skladu z zahtevami inšpekcijskih služb na Rabu oziroma na Reki; v drugi fazi pa bo treba obnoviti dom v celoti s temeljito rekonstrukcijo oziroma kasnejšo eventualno novo gradnjo. Inšpekcija terja, da je treba že takoj v začetku urediti počitniški dom na nekoliko višji stopnji od dosedanje. Nekatere zadeve bodo razčiščene na bližnjem razgovoru predstavnikov delovne organizacije s predstavniki občine Rab na Rabu. Stremeti bo treba za tem, da se ob-

močje našega doma prekategorizira od komercialnega na delavski turizem;

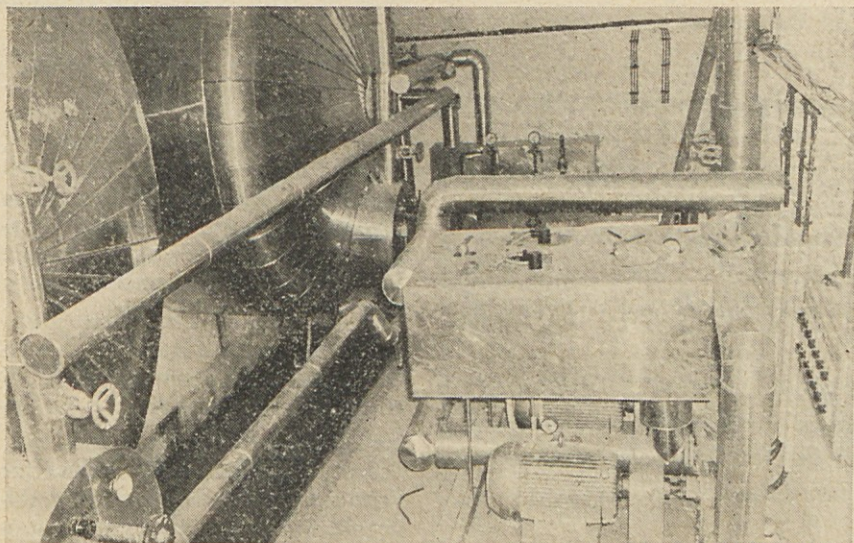
— obravnaval je poročilo s predlogom za izvedbo določenih vzdrževalnih oziroma obnovitvenih del v počitniških domovih na Rabu, v Crikvenici, Partizanskem vrhu in v Novigradu. Izdelan je tudi že predračun potrebnih sredstev, ki jih bo treba zagotoviti;

— razpravljal je o sredstvih, ki jih združujejo TOZD REKZ na področju Trbovelj pri Samoupravni stanovanjski skupnosti v občini Trbovlje. Po stanju na dan 31. decembra 1976 so ta sredstva znašala 7.750.044,15 din. Treba jih je razdeliti po posameznih TOZD, prav tako pa tudi določiti višino anuitet za plačevanje najetih kreditov za gradnjo oziroma odkup stanovanj. V ta namen je sprejel tudi ustrezen sklep za pripravo podatkov;

— obravnaval je vprašanja izgub, ki so se pojavile v lanski letovalni sezoni v počitniških domovih in o kritju teh izgub iz ostanka sredstev namenjenih za regresiranje letovanja v preteklem letu. Ugotovil pa je, da bila ta preostala sredstva, ki niso bila v celoti izkoriščena za regresiranje letovanja, porabljena za druge namene (odpravnine itd.);

— razpravljal je tudi o stališču sindikata do regresiranja letovanja v letošnjem letu, vendar ni s tem v zvezi sprejel kakšnega posebnega sklepa. Na znanje pa je sprejel informacijo, da imajo nalogo predstavniki osnovnih organizacij sindikata ter predsedniki odborov za družbeni standard v TOZD, da izdelajo način koriščenja sredstev namenjenih za regresiranje letovanja ob upoštevanju socialnega položaja zaposlenih;

— v primeru, če imajo TOZD in DS skupnih služb eventualne predloge za spremembo obstoječega pravilnika za oddajanje stanovanj, naj predloge pošljejo skupnim službam, da bi lahko na temelju teh pripravili osnutek sprememb oziroma dopolnitev.

Strojne naprave mazutne postaje na rekonstruirani opekarni TOZD GRAMAT. (Foto A. Bregant)

V Kragujevcu že devetič zaplapolal rdeči prapor

V dneh 15. in 16. februarja tega leta je potekalo v Kragujevcu že devetič tradicionalno srečanje samoupravljalcev. S tem so slovesno proslavili 101. obletnico prvih delavskih demonstracij v Srbiji. Na Trgu Avnoj je zaplapolala zastava z istim znamenjem in poslanico, ki so jo 15. februarja 1876 ponesli po mestnih ulicah kragujevski komunarji v znamenju zmage na volitvah v občinsko upravo. Srečanje je potekalo v dvorani Šumadija. Uvodni govor je imel predsednik CK ZK Srbije dr. Tihomir Vlaškalić. Delegati in gostje 9. srečanja so z viharnim ploskanjem pozdravili predlog da naj bi maršalu Titu tretjič podelili red narodnega heroja. Letos so podelili li-

stino s plaketo Rdeči prapor samouprave Spaseniji — Cani Babovič. zaslužni revolucionarki in družbenopolitični delavki.

Delegati so v štirih komisijah razpravljali o združevanju dela in sredstev združenega dela v proizvodnji in prometu, o skupnih vlaganjih, o svobodni menjavi dela in minulem delu, o urejanju razmerij med cenami v reprodukcijsko povezanih OZD in o delitvi skupnega dohodka. Na teoretični tribuni so govorili o samoupravnem združevanju dela in sredstev.

Srečanje samoupravljalcev se je končalo 16. februarja s plenarno sejo, na kateri so sprejeli sklepni dokument tega srečanja, hkrati pa so

izvolili za predsednika odbora jubilejnega, desetega srečanja, ki bo prihodnje leto, tovariša Edvarda Kardelja. Na koncu so delegati poslali pozdravno pismo tovarišu Titu.

Samoupravno združevanje dela je danes postalo temelj in okvir iz katerega rastejo vsi drugi odnosi in dejavnosti. Z medsebojnim sporazumevanjem delovnih ljudi v TOZD rešujejo vprašanja odnosov v delovni organizaciji v celoti ter skupaj iščejo konkretne rešitve za vsa bistvena vprašanja in razvoja. Pri nadaljnji dejavnosti združevanja je nujno potrebna stalna in koordinirana akcija vseh organiziranih samoupravnih sil. Tako pravi zaključni dokument.

Novo vodstvo sindikata REK Zasavje

Predsednik izvršnega odbora konference osnovnih organizacij sindikata REK Zasavje, Ludnik Zalokar, je v začetku t.l. odšel za vodjo gradbišča TOZD RGD v Airolo, Švica. Prav tako je bil dosedanji podpredsednik izvršnega odbora Mirko Pirnaver zelo zavzet z raznimi delovnimi in samoupravnimi obveznostmi.

Iz tega razloga so osnovne organizacije sindikata soglašale s tem, da se izvoli do konca te mandatne dobe, ki bo potekla v letu 1978, za predsednika izvršnega odbora konference osnovnih organizacij sindikata REK Zasavje ali na kratko KOSIRE, Franc Romih, rudar-kopač, gospodar čela v jami TOZD Rudnik premoaga Hrastnik. Istočasno je bil izvoljen za podpredsednika Anton Žohar, prav tako iz TOZD Rudnik premoaga Hrastnik.

Spremembi pa sta nastali tudi v delegatskih mestih v dveh komisijah na republiškem odboru sindikata delavcev energetike in rudarstva. Odslej je član komisije za samoupravljanje Franc Šipek, član komisije za kadrovska vprašanja pa Jože Vidmar, dipl. inž.

Delegati v samoupravnih organih SOZD EGS

Na temelju razpisa volitev za delegate v delavskem svetu SOZD Elektrogospodarstva Slovenije, so bile v decembru 1976 na zborih delavcev opravljene volitve delegatov v delavski svet SOZD EGS. Na 1. seji novoizvoljenega delavskega sveta v mandatni dobi 1977/79, dne 20. januarja 1977 v Mariboru, pa so bili izvoljeni še člani odborov — kolektivnih izvršilnih organov, v katerih so zastopane vse delovne organizacije SOZD EGS in skupne službe s po enim svojim članom.

Člani delegacije REK Zasavje za delavski svet SOZD EGS so naslednji tovariši:

Lado Debelak, RP Hrastnik; Drago Špoljar, RP Trbovlje; Franc Štepic, RP Zagorje; Albet Majner, Separacija premoaga Trbovlje; Stane Trupi, RGD; Vili Brodar, ESD; Jurij Gotal,

GRAMAT; Jože Lah, Avtoprevoz »Zasavje«; Janez Brinar, RŠC; Stane Pavšer, Termoelektrarna; Franc Valkan, Termoelektrarna; Vladimir Jelen, Termoelektrarna; Anton Zupančič, DS skupnih služb.

Vsi naštetih delegati imajo tudi svoje namestnike, ki jih nadomeščajo v delegaciji v primeru odsotnosti delegatov. Tri najstčlanska delegacija se sestane pred vsako sejo delavskega sveta in izvoli osem delegatov

iz svojih vrst, ki se udeležijo zasedanja delavskega sveta SOZD EGS. Seje delegacije sklicuje delegat iz TOZD Rudnik premoga Trbovlje.

Na 1. seji delavskega sveta SOZD EGS je bil izvoljen za podpredsednika delavskega sveta SOZD EGS Drago Špoljar iz TOZD Rudnik premoga Trbovlje.

Na tej seji pa so bili izvoljeni v posamezne odbore naslednji naši delegati:

v odbor za razvoj: Anton Urankar, dipl. inž.; v odbor za ekonomsko finančne zadeve: Janko Lapornik, dipl. ek.; v odbor za tehnične zadeve: Ivan Berger, dipl. inž.; v odbor za organizacijsko pravne zadeve: Elvira Korošec, dipl. prav.; v odbor za splošni ljudski odpor: Srečko Klenovšek, dipl. inž.; v samoupravno delavsko kontrolo: Alojz Hočevar.

Priprave na volitve novih organov v mladinski organizaciji

Na svoji zadnji seji je predsedstvo KK ZSMS REK Zasavje obravnavalo predvsem problematiko udeležbe posameznih članov predsedstva na sejah. V zvezi s tem so sklenili, da je treba posameznika poklicati na odgovornost. Ker bodo v kratkem nove volitve za predsednika, sekretarja in blagajnika, morajo vsi predsedniki OO ZSMS pripraviti predloge za eventualne kandidate.

Prav tako so predsedniki OO ZSMS kakor tudi predsedniki posameznih komisij dolžni, da 15. februarja pošljejo na KK oceno dela tako OO ZSMS kot tudi komisij.

Tovariš Oberžan je predsedstvo KK opozoril tudi na zamenjavo delegatov samoupravnih organov, ki bo v naslednjem letu. Mladi naj že sedaj pripravijo predloge kandidatov, ki jih bodo kandidirali v samo-

upravne organe, kakor tudi v splošne delegacije za MS.

To je potrebno zato, ker mladi v tem mandatnem obdobju, niso najbolj zastopani.

Na tej seji smo obravnavali tudi dejstvo, da posamezne OO ne vodijo v redu evidence o članstvu. Zato so predlagali, da naj predsedniki zadolže odgovorne člane ZSMS, da to zadevo še enkrat temeljito preverijo. Jože Medvešek

Letošnji jubileji

V letu 1977 bomo lahko rekli, da je jubilejno leto. Proslavili bomo vrsto zelo pomembnih dogodkov, za začetek, razvoj in zmago revolucije.

Naj naštejemo nekatere od najpomembnejših proslav, ki jih bomo proslavljali preko leta:

— spomladi bo v Ljubljani slavnostna seja CK ZKS, istočasno pa bosta na čast 40. obletnici ustanovnega kongresa, KPS, množični proslavi v Trbovljah in na Čebinah;

Pogled na center Trbovelj in na opekarno TOZD GRAMAT ter del naselja Polaj, tokrat z Gvide. (Foto A. Bregant)

— v okviru teh proslav bo vključena tudi proslava dneva ustanovitve OF slovenskega naroda — 27. aprila, ki je nastala na temelju programskih načel ustanovnega kongresa ZKS;

— dalje praznovanje delavskega praznika 1. maja;

— praznovanje 25. maja — Dneva mladosti in praznovanje Dneva zmage;

— širše proslavljanje bo pometalo tudi počastitvi 85. obletnice rojstva maršala Tita in 40. obletnice njegovega vodenja KPJ. Ta proslava bo organizirana na zvezni ravni, potekala pa

bo tudi v republikah in pokrajinah;

— v Sloveniji bomo letos proslavili 35-letnico prvega osvobojenega ozemlja, takratnih organov oblasti, partizanskih enot in prvih slovenskih brigad ter zlom velike italijanske ofenzive v letu 1942. Proslava bo 3. julija 1977 v Beli Krajini, nanjo pa bodo povabljeni vsi aktivisti in partizani iz leta 1942, pa tudi drugi delovni ljudje in mladina;

— poleg tega se bomo letos spomnili še 35. obletnice smrti Toneta Tomšiča, 20. obletnice smrti Moše Pijade, več obletnic

raznih kulturnih in znanstvenih delavcev itd.

Sicer pa koledar prireditvev za letošnje leto vsebuje še vrsto drugih proslav obletnic. Letos se srečujemo tudi z obletnico priključitve Primorske k Jugoslaviji, ko so se naši narodi odločili za združitev Primorske in Istre z matično domovino že na zasedanju AVNOJ. Po vsej verjetnosti pa bo ta proslava potekala prihodnje leto, ko bo 35 let Avnojevih sklepov.

Člane naše delovne skupnosti bomo sproti seznanjali z organiziranjem in udeležbo na posameznih proslavah.

Rudarstvo in energetika doma in po svetu

PROIZVODNJA PREMOGA V JUGOSLAVIJI V LETU 1976

Jugoslovanski premogovniki so v koledarskem letu 1976 proizvedli naslednje količine vseh vrst premoga:

— črni premog	586.616 ton
— rjavi premog	9.108.191 ton
— lignit	27.255.417 ton
skupno	36.950.224 ton

Od te količine pa so proizvedli posamezni premogovniki naslednje količine premoga:

a) rudniki črnega premoga (v tonah):

Raša 355.785, Ibarski rudniki 182.406, Vrčka Čuka 48.425;

b) rudniki rjavega premoga (v tonah):

Srednjebosanski rudniki skupno 2.889.073, od tega Kakanj 1.181.048, Zenica 837.217, Breza 514.722, Mostar 244.017, Abid Lolić-Bila 112.069, nadalje Banovići-Djurdjević 2.509.734, REK Zasavje 1.611.000, Združeni rudniki rjavega premoga Srbije — URMUS 994.092, od tega Resavsko Moravski bazen 487.000, Bogovina 228.940, Aleksinac 203.052, Soko 75.100, nadalje Uljeviki 194.139, Miljevina

202.892, Kamengrad 250.722, Senovo 127.400, Kanižarica 30.730, Ivangrad 103.158, Laško 51.900, Tušnica 55.554, Kočevje 48.187, Mesiči 29.540, Jasenovac 10.070;

c) rudniki lignita (v tonah): Kolubarski bazen — surovi premog 8.026.945, od tega sušeni premog 486.954, Kreka 5.890.436, Kosovo — surovi premog 6.678.684, od tega sušeni premog 275.206, Velenje 4.400.700, Kostolac 1.278.516, Pljevlja 427.398, Gračanica 131.780, Stanari 126.675, Lubnica 120.236, Ivanec 7.016, Despotovac 48.775, Štavalj 38.372, Vrbica-Gacko 20.000, Tušnica II 26.409, Mahajder Babuš 19.465, Bajovac (Kraljevo) 14.010.

KOLUBARA PREKO 8 MILIJONOV TON PREMOGA

Kolektiv Rudarsko elektrodustrijskega kombinata Kolubara nam je dobro poznan, saj imamo z njim tesne medsebojne stike, ki se kažejo ob najrazličnejših prilikah.

Prav je, da se seznanimo tudi z uspehi tega velikega rudar-

skega kolektiva. V decembru 1976 so na obeh površinskih kopih proizvedli skupno 888.784 ton premoga, kar je 10% nad načrtovano količino in doslej največja dosedanja mesečna proizvodnja v tem kombinatu. Njihova skupna proizvodnja v preteklem letu pa je znašala 8.027.000 ton premoga. S tem so svoj lanskoletni načrt dosegli v višini 101,74%. V preteklem letu so odkopali oziroma odložili na obeh odkopih 30.598 milijonov m³ odkrivke, s čimer so prekoračili svoj načrt za 11%. Termoelektrarnam so dobavili rekordnih 6.884 milijonov ton premoga, s čimer so omogočili njihovo redno obratovanje in rezerve v deponijah.

Do leta 1980 bo REIK Kolubara za razširitev sedanjih in izgradnjo novih zmogljivosti in nadaljnjih raziskav, vložil 5,271 milijard din, pri čemer bo kombinat sodeloval s polovico sredstev. Večji del sredstev bodo namenili za proizvodnjo in predelavo premoga pa tudi za izgradnjo novega bloka termoelektrarne z močjo 110 MW.

ENERGIJA IZ DOMAČIH VIROV NAJ BI BILA CENEJŠA

Naša energetska politika je dobro oblikovana, čeprav je dosledno ne izvajamo. Se danes ni usklajen razvoj posameznih energetskih vej do leta 1980, kar pomeni, da stvari ne potekajo tako enostavno in da prihaja včasih do nezaželjenega pa tudi nepotrebnega zapletanja.

Znano je, da bomo letos pokrili v celoti z vsemi viri energije le 59,8 % vseh potreb. Nabavili oziroma uvozili bomo 40,2 % energije, kar ni tako malo, če jemljemo v obzir, da se o poraba dvigovala tudi naslednjega leta. Vse to kaže, da tekoča goriva počasi, vendar zanesljivo potiskajo domači premog na »stranski tir«. Letos bomo na primer uvozili skupno 8,313.000 ton nafte, le 3,9 milijonov pa jo bomo proizvedli doma, kar pomeni povečanje za 1 % napram letu poprej. Začasni podatki kažejo, da je industrija v letu 1976 nabavila preko 2 milijona ton premoga manj, kakor v letu 1975. Združenemu elektrogospodarstvu pa bo treba v letošnjem letu zagotoviti poleg 27 milijonov ton premoga vseh vrst, tudi blizu milijon ton naftinih derivatov. Zvezni komite za energetiko in industrijo je bil seznanjen s temi podatki, ki povzročajo izrinjevanje domačega premoga s tržišča, ker uporaba tekočih goriv hitro narašča. Ne glede na različna mišljenja prihajajo nove cene energije. Vendar domača energija ne bi smela veljati toliko kot uvožena. Mora biti nekoliko cenejša, ker mora biti ta cena vabljava za porabnike. Vendar vsi priznavajo, da ekonomskega položaja energetskih panog ne moremo reševati le s ceno, prav tako pa nima smisla, da bi na ta način poizkušali spraviti iz dnevnega reda problematiko razširjene reprodukcije v premogovnikih in nekaterih drugih sektorjih. Po vsej verjetnosti bo treba menjati sistemske ukrepe sprejemanja novih rešitev, kakor na primer politiko kreditiranja razvoja, ugodnejših obrestnih mer, dalj-

ših odplačilnih rokov, sprememb oziroma novosti v carinski politiki in drugo. »Privredni pregled« še posebej poudarja, da v svetu, kar je povezano z energijo, ne gledajo kratkoročno, od leta do leta, pač pa stremijo za tem, da bo vizija jutrišnjega dne jasna za eno ali dve desetletji naprej.

V BIH 9 MILIJARD kWh

Izvršni svet SR BIH je januarja letos obravnaval energetska bilanco SR BIH za leto 1977. S to bilanco zajemajo proizvodnjo premoga in nafte ter električne energije, v skladu s potrebami gospodarstva in celotno porabo v tem letu.

Predvideno je, da bodo proizvedli letos 9,03 milijard kWh električne energije, napram 8,6 milijardam kWh v l. 1976. Glede na povoljno stanje v akumulacijah hidroelektrarn ter možnosti proizvodnje v termoelektrarnah upajo, da bodo lahko v celoti zadovoljili naraščajoče potrebe porabnikov električne energije. Poleg tega predvidevajo, da bodo bosanski premogovniki letos proizvedli okoli 13,4 milijona ton premoga, kar je 1,1 milijona ton več kot preteklo leto. Predvidena proizvodnja premoga bo v celoti zadostila potrebam te republike, pri čemer je dana prednost termoelektrarnam in gospodarstvu. Sklenil je, da je treba pravočasno izpeljati program začetih rekonstrukcij in modernizacij premogovnikov in povečati produktivnost dela. Nafto bodo v letošnjem letu pretežno uvozili za potrebe svoje republike.

EPITERMIČNA BARVA — REVOLUCIJA V OGREVANJU PROSTOROV

Britanska firma »Croda Paints Ltd.« je začela proizvajati novo barvo, katero je možno koristiti kot sredstvo za centralno ogrevanje s prevajanjem električne energije, preko katerekoli površine, na katero je barva nanešena. Na ta način je možno varčevati prostor, ker postanejo radiatorji in ostala grelna telesa nepotrebni, manj je porabljen tudi energije v primer-

javi s klasičnim sistemom ogrevanja. Tako trdi proizvajalec barve.

Epitermično barvo predstavlja tekoči material izdelan na temelju silikatov v kombinaciji z nemetalnimi prevodnimi pigmenti, nanaša pa se s čopičem ali brizganjem na večino gradbenih materialov. Njena električna prevodnost temelji na prenosu elektrike med elementi pigmenta, ki se nahajajo v medsebojnem stiku v sredini s slabimi izolacijskimi svojstvi. Napajanje poteka iz enosmernega ali izmeničnega toka z napetostjo 40 V. Premaz na zidovih ali na tleh lahko zdrži temperaturo tudi do 300° C. Pri normalni uporabi tega načina ogrevanja, doseže temperatura zidov največ 40° C, prilagodi pa se lahko potrebam koristnika.

PRIHAJAJO SONČNE BATERIJE?

Zahodnonemška firma AEG-Telefunken je izpolnila oziroma dokončala, tako javljajo, prve sončne generatorje električne energije za zemeljske potrebe, ki se sestojijo iz sončnih celic velike površine, izdelanih na osnovi polikristalnega silicija. Sedaj sončne baterije v glavnem uporabljajo le v vesoljski tehnologiji. Razvoj pa bo šel naprej, tako da bo možno te baterije uporabljati tudi v druge namene. Z množičnejšo uporabo pa bo manjša tudi njihova cena.

POIZKUSNA ELEKTRARNA V SZ

Poročali smo že pred nedavnim, da so pričeli v Sovjetski zvezi s poizkusnim proizvajanjem električne energije na magnetnem hidrodinamičnem principu. Po mnenju sovjetskih strokovnjakov bodo ta princip kmalu lahko uporabljali v praksi. Že danes MHD generatorji proizvajajo električno energijo ekonomično, vendar pa v kombinaciji s klasično termoelektrarno. Polindustrijska MHD elektrarna obratuje v Moskvi in že dalje časa zadovoljuje del potreb tega mesta. Pridobljene izkušnje so pokazale,

da je MHD generator ekonomičnejši od parno turbinskega generatorja.

MEDNARODNA RAZSTAVA ENERGETIKE

V času od 10. do 16. aprila 1977 bo na razstavnem prostoru v San Paulu — Brazilija, prva mednarodna trgovska razstava pod naslovom »ENERGY — 78«. Razstavljala bodo podjetja za geološke raziskave, predelavo nafte, termalno in geotermalno energijo, nuklearno energijo, hidro električno energijo, sončno energijo, proizvodnjo plina, predelavo premoga in rud, proizvodnjo opreme za vsa našeta energetska področja, opremo za zaščito človekovega okolja itd.

RUDARSTVO JUŽNE AMERIKE V EKSPANZIJI

Južnoameriško rudarstvo je v zadnjem času prešlo fazo pospešene ekspanzije in to zlasti v pridobivanju bakra in železa. Delež Andskega področja (Peru, Čile, Argentina) v svetovnih rezervah bakra znaša 28%. Na področju Brazilije, Venezuele in Gvajane (vključno Sirinam), so v zadnjem desetletju ugotovili rezerve 50 milijard ton visokostopenjske železove rude (55 do 65% železa) kar predstavlja 50% sedanjih svetovnih rezerv.

RAŠA ZVIŠALA PRODUKTIVNOST

Istrski premogovniki Raša so v letu 1976 proizvedli skupno 355.785 ton črnega premoga, kar je napram načrtu več za 10.785 ton ali 3,7%. Rudnik Labin je proizvedel 186.700 ton, kar je 1,7% pod načrtom, rudnik Pićan pa je proizvedel 169.085 ton, kar je 9,1% nad načrtom. Gornjo količino premoga so proizvedli v 268 rednih delovnih dneh in 37 sobotah. Noben rudnik torej ni dosegel načrtovane proizvodnje v delovnih dneh, pač pa le z dodatnim sobotnim delom. Produktivnost oziroma odkopni učinek v rudniku Labin je bil nad načrtom za okoli 4%, v rudniku Pićan pa za okoli 12%.

Napram letu 1975 so proizvedli 1.125 ton premoga več ob približno enakem številu zaposlenih.

PORABA ELEKTRIČNEGA TOKA V ZRN LANI VIDNO PORASLA

Poraba električnega toka je v ZRN v letu 1976 porasla napram predhodnemu letu za 8%, medtem ko je ta porast znašal v letu 1975 le 0,3%. Skupna poraba je dosegla 270 milijard kWh. Še močnejše kot poraba se je dvignila proizvodnja, in sicer za 10,6% na 268 milijard kWh. Zaradi majhnih padavin je proizvodnja hidroelektrarn nazadovala za 18,4%, na 12 milijard kWh, proizvodnja termoelektrarn pa se je dvignila za 12,5%, na 256 milijard kWh. Pri izmenjavi toka prek meja ZRN je bilo značilno močno skrčenje uvoza in občutno povečanje izvoza.

PROIZVODNJA AVSTRIJSKIH HIDROELEKTRARN NAZADOVALA

Proizvodnja avstrijskih hidroelektrarn je v letu 1976 napram letu 1975 nazadovala za 14%, na 18.875 milijonov kWh. Obratno se je povečala proizvodnja termoelektrarn, in sicer za 35,6%, na 11.480 milijonov kWh. Uvoz se je povečal za 30,5%, od 2.416 milijonov kWh v letu 1975, na 3.156 milijonov kWh, medtem ko je izvoz nazadoval za 22,3%, od 6.892 milijonov na 5.352 milijonov kWh.

SVETOVNA PROIZVODNJA NAFTE V LETU 1976

V preteklem letu je svetovna proizvodnja surove nafte dosegla rekordno raven 2,8 milijard ton. Med največje svetovne producente so se lani uvrstili SZ, Saudova Arabija, ZDA ter Iran. Na te države je odpadlo prek 50% celotne lanske letne proizvodnje surove nafte. Po posameznih državah je bila proizvodnja naslednja (v milij. ton): SZ 521, Saudova Arabija 429, ZDA 403, Iran 294, Venezuela 118, Kuwait 108, Irak 104, Nigerija 101, Libija 92, LR Ki-

tajska 85, Abu Dhabi 77, Indonezija 75, Kanada 63, Mehika in Alžirija po 46, Qatar 23, Avstralija in Argentina po 20 ter Oman 18.

PORABA ELEKTRIČNE ENERGIJE V AVSTRIJI DO LETA 1990

Avstrijski inštitut za gospodarske raziskave ceni, da bo avstrijska poraba energije do leta 1990, naraščala le za 4% letno napram prvotno predvidenim 5%. Največji bo porast v gospodinjstvih. Delež jedrske energije pri celotni porabi energije bo leta 1990 dosegel le 8% in ne 13% kot so prvotno predvidevali.

POSPEŠEVANJE PORABE PREMOGA V TERMOELEKTRARNAH

Izvršna komisija Evropske gospodarske skupnosti je odobrila predlog o finančni pomoči namenjeni za vzpodbujanje večje uporabe premoga v termoelektrarnah. Pogoji za to finančno pomoč pa je, da gre za izgradnjo termoelektrarn, ki bodo uporabljale kot gorivo izključno le premog, nadalje za preureditev obstoječih termoelektrarn, ki doslej niso uporabljale premoga, za bodočo uporabo premoga v teh elektrarnah, za modernizacijo 25 in več let starih termoelektrarn, tako da bodo leta 1980 uporabljale kot gorivo izključno le premog. Finančna udeležba bo odobrena le v primeru, če bo realna zmogljivost termoelektrarn znašala vsaj 100 MW. Predvideno je, da bi celotni stroški te akcije ne preseglili 500 milijonov obračunskih enot. Ta sredstva naj bi porabili v nadaljnjih 15 letih. S tem sofinanciranjem bi zgradili termoelektrarne na premog s skupno močjo 30 GW, ki bi pričele delovati v začetku 80. let in tako ublažile odvisnost držav te skupnosti od uvoza nafte. Termoelektrarne bi porabile letno okoli 40 milijonov ton premoga, prihranili pa bi 26 milijonov ton uvožene nafte.

BO LETOŠNJE LETO KRITIČNO V POGLEDU ENERGIJE?

V prvi polovici februarja so v raznih republiških in drugih institucijah pregledovali in preverjali energetska bilanca za letošnje leto in ugotavljali koliko jo bomo lahko pridobili sami in koliko jo bomo morali uvoziti. Pokazalo se je, da bo treba letos zelo skrbno gospodariti z vsemi vrstami energije, ker postaja slovensko gospodarstvo čedalje bolj odvisno od uvožene energije, najsi bo iz drugih jugoslovanskih republik ali iz inozemstva. Le 59,8 % potrebne energije bomo pridobili doma, ostalo pa bo treba uvoziti, pretežno v obliki nafte. Proizvodne zmogljivosti slovenskih elektrarn bodo lahko letos zagotovile 5.974 GWh električne energije, medtem ko znašajo potrebe 6.967 GWh. Del tega primanjkljaja bo pokritega z nakupom v BIH — 564 GWh, ostalo pa bo treba uvoziti, ker je tudi v drugih republikah pričelo primanjkovati te energije. Zmanjkalo nam bo okrog 170 GWh električne energije, za katero še danes ne vemo od kod jo bomo dobili.

VELENJČANI PRESEGLI NAČRT

Rudarji REK Velenje so preteklo leto v 292 dneh nakopali 4,4 milijona ton premoga, zavoljo česar so presegli letni načrt za 1,15 %. Letošnji proizvodni načrt, ki ga naj bi uresničilo 3.697 velenjskih rudarjev, pa znaša 4,5 milijona ton premoga, kar pomeni, da bodo morali vsak delavnik nakopati povprečno 16.000 ton premoga. Delali pa bodo 282 delovnih dni.

STOPNJEVANA PORABA PLINA V EVROPI

Evropa ima že gostejšo mrežo plinovodov kot pa avto cest. Poraba plina narašča v EGS zelo hitro. V letu 1960 so pokrivali s plinom 2 % energetske potrebe, v letu 1975 pa že skoraj 15 %. Za leto 1985 napovedujejo, da bo pokrival plin že 25 % energetske potrebe. Zakaj takšen neverjeten porast? Ekono-

mika porabe plina je mnogo večja od drugih goriv, po drugi strani pa se čuti na nekaterih tržiščih politični pritisk v korist porabe plina namesto drugih goriv. Države EGS so se leta 1975 odločile, da bodo zmanjšale do leta 1985 obseg uvožene energije na 50 % celokupne porabe, če ne že mogoče na 40 %, medtem ko uvažajo sedaj okrog 63 % celotne porabe energije. Predvsem imajo v načrtu, da do leta 1985 zmanjšajo pretirano odvisnost od Srednjega vzhoda.

INSTALACIJE SONČNEGA OGREVANJA

Novinarjem iz evropskih držav so prikazali lani spomladi ekonomsko delujoči sončni ogrevalni sistem, ki oskrbuje s toploto vse zgradbe fundacije Tour du Valat — organizacije za proučevanje in varovanje narave v Franciji. Sistem se sestoji iz 50 ploščatih in 36 paraboličnih sončnih kolektorjev s tremi baterijami z močjo 160 kW. Kolektorji so montirani na strehah zgradb in zavzemajo površino 310 m². Projekt dokazuje, da je sončno ogrevanje ekonomsko opravičljivo in da ima ekonomske prednosti pred drugimi načini ogrevanja. Naraščajoča odvisnost od neobnovljivih virov energije in čedalje intenzivnejše onesnaževanje okolja v industrijsko razvitih deželah, privlačuje še bolj ta neizčrpni in neonesnažujoči energetski vir. Zbrano sončno toploto je mogoče prenašati direktno na vodo ali na ogrevalne sisteme, mogoče pa jo je tudi uskladiščiti v toplotne akumulatorje.

SVETOVNA ENERGETSKA POLITIKA

Industrijska revolucija sloni na intenzivnem izkoriščanju energije. Normalna odrasla oseba porabi letno s hrano energijo, ki ustreza 180 kg ekvivalentnega premoga. Za vse energetske potrebe porabijo v povprečju premoga na osebo na leto — bogate dežele 5.000 kg, siromašne dežele 1.000 kg, povprečno ves svet 1.800 kg. Iz tega sledi,

da 30 % svetovnega prebivalstva, kolikor jih živi v bogatih deželah, porabi približno 3-krat več energije kot znaša poraba energije v svetovnem povprečju. V direktnem sorazmerju s porabo energije je narodni dohodek. Nujno je, da energetske probleme ne bi reševali kratkoročno na nacionalnih ravneh. (po Energy World, aug./sept. 1976)

RADIATORJI S FOLIJO NA HRBTNI STRANI

Če prekrijemo zid za radiatorjem z aluminijasto folijo, prihranimo na energiji za ogrevanje. To so pokazali poizkusi in meritve, ki so jih izvedli na Dunaju v institutu za projektiranje zgradb. Trdijo, da je mogoče prihraniti letno 5-12 % energije. Izdelana je posebna folija, imenovana »nova«, ki se sestoji iz penasto plastične osnove in aluminijaste prevleke. Možno jo je kupiti v zvitkih in ima samolepljivo hrbtno stran.

ENERGETSKE KAPACITETE SE V ZRN MOČNO POVEČUJEJO

Od leta 1966 do leta 1971 so se kapacitete elektrarn za javno omrežje letno povečale za 1.500 do 1.900 MW. Od l. 1972 dalje je stopnja rasti bila večja in je v letu 1974 dosegla 8.000 MW letno. Od tega leta 1965 do leta 1975 se je preskrba povečala za 116 % na 57.800 MW. V tem obdobju pa so ukinili za 2.650 izrabljenih kapacitet.

VZDRŽEVANJE NAPRAV V INDUSTRIJI IN RUDARSTVU

V dneh 17. in 18. marca t.l. bo v Beogradu v dvorani Društva inženirjev in tehnikov mednarodno posvetovanje na temo — Vzdrževanje naprav v industriji in rudarstvu z varjenjem in nevarjenjem.

NOV PREMGOVNIK V VELIKI BRITANIJI

Po obvestilu britanskega nacionalnega urada za premog so nedavno končali z raziskavami novega nahajališča premoga

Vale of Belvoar. Ocene skupnih rezerv so se povečale na tem območju od prejšnjih 350 na 500 milijonov ton. Novo nahajališče leži na površini 90 kvadratnih milj, blizu Nottinghama. Z eksploatacijo bodo pričeli najkasneje leta 1980.

NOVA TOVARNA ZA PREDELAVO PREMOMA V TEKOČE GORIVO

Ameriška družba »Badger Co.« bo kmalu pričela z gradnjo tovarne za predelavo premoga v tekoča goriva. Za postavitev naprav bodo potrebovali okoli 90 milijonov dolarjev, kar se smatra za del vladnega programa za tovrstne raziskave s ciljem, da bi izpolnili metode za pridobivanje tekočega goriva iz premoga. V novem obratu bodo dnevno predelali 600 ton premoga v okoli 1.800 barelov tekočega goriva (barel je pločevinast sod za tekočine in meri 1,637 hl).

TERMoeLEKTRARNA V PANČEVU

Pančevo je danes eden največjih porabnikov električne energije v Vojvodini. Samo v rafineriji nafte in kemijski industriji porabijo letno več kot 370 milijonov kWh. Potem, ko bodo dokončali vse investicije do leta 1980, se ukvarjajo z idejo, da bi v čimkrajšem možnem času zgradili na tem območju novo termoelektrarno na temelju mazuta, pridobljenega iz rafinerije. Generator bi imel 135 MW, kasneje do leta 1990 pa bi njeno zmogljivost podvojili. Računajo, da bodo potrebovali za termoelektrarno in toplarno skupno 820 milijonov din.

GRADNJA HE ČAKOVEC

Te dni so pričeli graditi hidroelektrarno Čakovec na Dravi. To je trenutno največje gradbišče v Medjimurju in eno največjih na naših rekah. Gradbena dela izvaja Hidroelektra. Letos bodo porabili za gradbena dela, vključno z ureditvijo akumulacijskega jezera, 215 milijonov din.

NEMCI SO PORABILI VEČ ELEKTRIČNE ENERGIJE

Pred nedavnim je objavilo združenje nemškega elektrogospodarstva, da je poraba električne energije porasla napram letu 1975 za 8%, na 270 milijard kWh. Ta številka se nanaša na komunalno dejavnost, medtem ko je znašala celokupna poraba, vključno z železnico in industrijo 312 milijard kWh, kar je za 7,8% več kot leto poprej.

VEČJA PROIZVODNJA IN PORABA ELEKTRIČNE ENERGIJE V FRANCIJI

Poraba električne energije v Franciji se je v letu 1976 povečala za 8,5%, proizvodnjo električne energije pa so povečali za 9% na 194 milijard kWh. Proizvodnja je bila v hidroelektrarnah precej manjša zaradi suše. Eksploatacija premoga v državnih premogovnikih, ki jih upravlja firma Charbonnages de France, pa je znašala v letu 1976 23,444.000 ton. Načrta v tem pogledu niso izpolnili, predvsem zaradi nesreče v rudniku Merlebach.

PROIZVODNJA PREMOMA V DRŽAVAH EGS MANJŠA

Po najnovjših podatkih urada Evropske gospodarske skupnosti se je proizvodnja črnega premoga v državah članicah te skupnosti v letu 1976 zmanjšala za 3,6%, na 247,65 milijonov ton. Premogovna industrija se je razvijala v smeri večje rentabilnosti, medtem ko so nerentabilne premogovnike zaprli, proizvodnja premoga pa se je povprečno v posameznih rudnikih povečala. Povprečna proizvodnja premoga na rudarja je znašala v letu 1976 3.563 kg na delavnik, ali za 0,1% več kot leto poprej. V preteklem letu so zaprli 10 premogovnikov.

HITREJŠE BOGATENJE PREMOMA?

Z energetske bilanco za leto 1977 je predvideno, da bi stori-li nadalje korake v smeri uplinjevanja premoga. To so pred

nedavnim potrdili tudi na konferenci za tisk v zveznem komiteju za informacije. Že dolgo obstaja težnja, da bi premog na licu mesta obogatili, kar seveda ni nič novega. Spomnimo se samo dolgoletnih prizadevanj Velenjčanov za postavitev naprav za uplinjevanje lignita. Sicer pa so sedaj z delom nadaljevali v kombinatu Kosovo, kjer pridobivajo iz lignita sintetični plin. Obstaja mišljenje, da so dobri pogoji za uplinjevanje premoga tam, kjer so večja nahajališča premoga. Bilančnih zalog pa imamo v Jugoslaviji kot vemo 21,3 milijarde ton. Bogatenje premoga daje 2—2,5-krat več energije, kakor pa so jo dosegli z izgorevanjem premoga v kuriščih. Vnovič torej postaja aktualna tema uplinjevanja premoga.

5 MILIJARD V KOLUBARI

REIK Kolubara-Vreoci bo investiral do konca leta 1980, 5 milijard din za odpiranje novih proizvodnih zmogljivosti. Za odpiranje novega polja Tamnava in drugih površinskih kopov ter za postavitev objektov za proizvodnjo električne energije bodo investirali 3,5 milijard din. Proizvodnjo premoga bodo povečali od sedanjih 8 na bodočih 24 milijonov ton letno. V Kolubari tečejo sklepne priprave za začetek del pri postavitvi še dveh termoelektrarn. V naslednjih letih bodo pričele obratovati tudi tovarna plinastege betona, tovarna mineralne vode, tovarna umetnih gnojil na osnovi premoga, pa tudi druge zmogljivosti. Skupni dohodek Kolubare se bo v letu 1980 dvignil od 2. na 6,5 milijard din.

PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE V SZ

Elektrarne v Sovjetski zvezi so v letu 1976 proizvedle skupno 1.097 milijard kWh električne energije. Proizvodnja se je povečala predvsem na račun povečanja novih termo in hidroelektrarn za 12 milijonov kW. Računajo, da bodo koncem tega desetletja dosegli letno proizvodnjo 1.380 milijard kWh.

V nekaj vrstah

OD 1. APRILA DALJE VIŠJE STANARINE?

Zveza stanovanjskih skupnosti Slovenije je v januarju tega leta predlagala skupščinam vseh slovenskih občin, da čimprej sprejmejo ustrezne ukrepe o zvišanju stanarin. Te naj bi stopile v veljavo 1. v naslednjem mesecu po sprejetju in objavi. Po vsej verjetnosti bodo pričele veljati nove stanarine, zvišane »do 30 %« s 1. aprilom 1977. 27 % prebivalcev Slovenije bo od tega dne dalje pričelo plačevati do 30 % višje stanarine.

Zakaj že tretje leto prihaja do zvišanja stanarin, ki so se v teh treh letih zvišale za 75 %? Vse povojno obdobje do leta 1975 smo namreč zanemarjali gospodarjenje s stanovanji v družbeni lastnini, ker smo v Sloveniji zavestno zadrževali stanarine na zelo nizki ravni, da ne bi na ta način preveč prizadeli občanov pri njihovem življenjskem standardu. Nizke stanarine niso omogočale normalnega gospodarjenja in niso dale zadostne materialne osnove samoupravnim organom, od hišnih svetov do stanovanjskih skupnosti. Predvidena je pomoč ogroženim oziroma občanom z nizkimi osebnimi dohodki. Zato bo treba ponovno proučiti sedanji sistem družbene pomoči in uveljaviti učinkovitejše subvencioniranje stanarin v Sloveniji. Teh bo predvidoma deležno najmanj 5.000 družin. Upravičenost do subvencije pa bo omejena z nekaterimi kriteriji. Tako je predvideno, da bi subvencija odpadla, če bi ugotovili, da upravičenec oddaja v podnajem del stanovanja, če ima stanovanje več m² kot bi jih lahko imelo glede na število družinskih članov (normativ za eno osebo do 28 m², če živita v stanovanju dva družinska člana lahko do 42 m², če živijo trije do 57 m², štirje do 66 m², na vsakega nadaljnjega družinskega člana pa lahko nadaljnjih 10 m² več), če ima nosilec stanovanjske pravice avto,

(za invalide to ne velja), če ima nosilec stanovanjske pravice počitniško hišico, če je lastnik vseljivega stanovanja, če uporablja del stanovanja v poslovne namene in podobno.

Sicer pa počakajmo na občinske odloke, ki jih bodo naše občinske skupščine sprejele s tem v zvezi v prvih mesecih letošnjega leta.

ODSLEJ ZVEZA KULTURNIH ORGANIZACIJ SLOVENIJE — ZKO

V dneh 21. in 22. januarja 1977 je bila v Novi Gorici II. konferenca ZKPO Slovenije. Zveza kulturno-prosvetnih organizacij zajema oziroma povezuje številna amaterska kulturna in prosvetna društva širom Slovenije. Poleg smernic za nadaljnje delo je sprejela tudi nov statut, ki organizacijo odslej povezuje v delegatskih odnosih. Odslej se imenuje Zveza kulturnih organizacij Slovenije — ZKO Slovenije. Odslej zajemajo oziroma povezujejo v svojih vrstah poleg amaterskih društev tudi republiška društva poklicnih kulturnih delavcev. Namesto dosedanjega predsednika Ivana Tavčarja, so izvolili Jožeta Humarja. Konferenca se je udeležilo 155 delegatov iz vse Slovenije in iz tujstva, med drugim so bili navzoči delegati iz Hrastnika, Trbovelj in Zagorja. Med najpomembnejšimi dogovori je ta, da bo odslej enotna kulturna fronta.

Čeravno je bila to II. konferenca, je bil praktično to X. kongres te organizacije. Kot je povedal delegat, je bila to dobra konferenca, izpovedan je bil optimizem, izrečene so bile ostre kritične misli kot rezultat izkušenj in širših družbenih spoznanj, spodbudno pa je bilo to, da so se vsi navzoči izrekli in dogovorili za enotno kulturno fronto oziroma delovanje. Nov predsednik je posebej poudaril, da bodo veljala vsa prizadevanja za kvaliteto v kultur-

nem delovanju, ki ne pozna mejnika med amaterskim in profesionalnim. Dejal je med drugim, da »profesionalna« ni izraz za višjo kvaliteto, profesionalni so le pogoji dela. Izgahnjati je treba zadah samozadovoljstva, zaplankanosti, preobčutljivosti, napihnjene samohvale itd.

V HRASTNIKU TRI VEČJE INVESTICIJE

V okviru srednjeročnega programa razvoja občine Hrastnik, bodo letos pričeli z uresničitvijo treh večjih negospodarskih investicij. Izdelali bodo glavni projekt in po vsej verjetnosti tudi že pričeli z izgradnjo drugega dela Zdravstvenega doma v Hrastniku; izdelan bo glavni projekt in začeta bo gradnja obrata družbene prehrane, modernizirali pa bodo tudi cesto iz Marnega na Turje.

EKONOMSKO FAKULTETA BORISA KIDRIČA

Dne 18. februarja je bilo v dopoldanskih urah veliko slavlje na Ekonomski fakulteti v Ljubljani. Potekalo je v novi zgradbi Ekonomske fakultete na Vojkovi 69 (zadaj Fakultete za sociologijo, novinarstvo in politične vede). Fakulteto so ob njeni 30-letnici poimenovali po pokojnemu Borisu Kidriču. Ob tej priliki so podelili posebno plaketo Francetu Popitu, predsedniku CK ZKS. Pozdravni govor je imel Andrej Marinc predsednik izvršnega sveta SRS, govorila pa sta tudi dva predstavnika fakultete. Po končani seji so si gostje ogledali nove fakultetne stavbe. Z naše strani je bil vabljen na to svečano sejo Mirko Pirnaver, predsednik delavskega sveta REK Zasavje.

SOGLASJE ZA IZVAJANJE DEL V TUJINI

Koncem januarja tega leta je OPZ RUDIS Trbovlje seznanil vse svoje članice, da je Gospodarska zbornica Jugoslavije priznala kot izvajalce investicijskih del v tujini v okviru RUDIS med drugim tudi:

— Rudarsko elektroenergetski kombinat Zasavje, Trbovlje;

— IBT, Trbovlje;

— Strojno tovarno Trbovlje;

— GIP Beton Zasavje, TOZD Operativa Zasavje, Trbovlje;

— Splošno gradbeno podjetje Hrastnik, Hrastnik.

Poleg tega je dobilo soglasje še 17 drugih članic tega združenja.

OBRAT DOL UKINJEN

S 1. februarjem 1977 je bil ukinjen dotlej samostojni obrat Dol v okviru TOZD Rudnik premoga Hrastnik. Vse službe tega obrata so bile premeščene oziroma preseljene v Hrastnik, na Dolu pa je zaenkrat ostal le še strojnik kompresorja in čuvaj, ki je v določenih primerih tudi strojnik jaška. Objekti so bili izpraznjeni, z izjemo raznih strojnih naprav. V teku je pripravljavanje programa za bodoče koriščenje dosedanjih obratnih prostorov na Dolu. Več o tem lahko preberemo na drugem mestu v tej številki našega glasila.

TRGOVINA V BEVŠKEM — NEZAKONSKO DETE

V krajevni skupnosti Zasavje se krajani že več mesecev zelo razburjajo zaradi sklepa Trgovskega podjetja »Prvi junij«, da ukine trgovsko poslovalnico v Bevškem pri »Müllerju«. Ta trgovina stoji sredi Bevškega, po domače tudi v »Bevški republiki«, že dolga desetletja. V trgovini se oskrbujejo z različnimi prehrambenimi in drugimi špecerijskimi potrebščinami krajani Bevškega, kolonije pri Sušniku, deloma tudi iz naselja Ob železnici, predvsem pa prebivalci okoliških vasi — Ravenska vas, Zelena trava, Jazme, Vizgarje in druge. Izvršni svet občine Trbovlje je sklenil na intervencijo krajanov in krajevne skupnosti, da trgovsko podjetje trgovine ne sme zapreti, ker se kaže za to krajevna in življenjska potreba prebivalstva tega območja. Pač pa so priporočili hkrati temu trgovskemu podjetju, da naj prostore, za kar so dane možnosti, razširi

in modernizira ter izpopolni asortiment artiklov, ki jih prodaja. Na ta način bi se povečal promet, pa tudi povečala rentabilnost poslovanja. Kakor pravijo krajanji tega naselja, imajo pri trgovskem podjetju za to sugestijo zelo malo posluha. Takoj po tem, ko je izvršni svet občine Trbovlje odločil, da trgovine ni mogoče zapreti, pa je trgovsko podjetje zmanjšalo, namerno ali nenamerno, asortiment in količino artiklov, ki jih prodajajo v tej trgovini. Vse kaže, da si Trgovsko podjetje »Prvi junij« na ta način ne bo pridobilo veliko prijateljev, pa tudi ne kupcev in izgubilo še tiste, ki sedaj kupujejo v njihovih poslovalnicah iz tega območja. Krajani se nagibajo tudi k drugim rešitvam v primeru, če bi »Prvi junij« ukinil trgovino v Bevškem. Možnosti za to je dovolj.

T. P. »Prvi junij« pa je hotelo, v nasprotju z željami in potrebami krajanov Bevškega in Sušnika ter okoliških vasi, po ukinitvi poslovalnice v Bevškem, dati večji poudarek bivši poslovalnici Vitaminka pri Sušniku, ki prav tako dela sedaj v sestavu integriranega podjetja, vendar zaradi prostorskih omejitev in lokacije (zelo prometna cesta ob zgradbi, ki je povrh vsega še nepregledna zaradi ovinka) in drugih razlogov, ne ustreza.

Izvršni svet občine je uvidel, da imajo krajani krajevne skupnosti Zasavje v celoti prav in k njegovi odločitvi, da mora trgovska poslovalnica T.P. »Prvi junij« v Bevškem še nadalje obratovati, lahko samo pritrdimo in njegovo odločitev, kakor tudi prizadevanje vseh krajanov, tudi v celoti podpiramo. Med temi je namreč tudi mnogo članov našega kombinata. Pota k rentabilnosti neke poslovalnice so lahko tudi drugačna in uspešnejša!

RAZGOVOR S PREDSTAVNIKI DRUŽBENOPOLITIČNIH SKUPNOSTI

Dne 2. februarja tega leta so se sestali v sejni sobi skupnih

služb REKZ predsedniki občinskih skupščin in predsedniki izvršnih svetov občinskih skupščin Hrastnik, Trbovlje in Zagorje, z namenom, da se predstavniki delovne organizacije pogovore o možnostih rešitve težavnega položaja, v katerih so se znašle vse naštetе občine zaradi nepravočasno plačanih obveznosti do investicij za negospodarske namene (šole, vodovod, kopališče, itd.). Zaradi izjemno težkega položaja v kateremga so zašle TOZD oziroma REKZ v letu 1976, zaradi naraščajočih cen reprodukcijskega materiala, večjih dajatev in obveznosti, pa tudi zaradi manjše proizvodnje REKZ oziroma TOZD niso mogle poravnati pogodbenih obveznosti do občinskih skupščin za leto 1975 in 1976, ker pač ni bilo na razpolago sredstev. Kolektivi TOZD in REKZ se izredno prizadevajo, da bi lahko svoje pogodbene obveznosti do občinskih skupščin, namensko za negospodarske investicije, dejansko tudi izpolnili. Čim bo možnost, bo do izpolnitve teh obveznosti tudi prišlo. Že vsa povojna leta je znano, da so prav rudniški kolektivi ter TET mnogo in odločilno prispevali z delom in sredstvi pri razvoju naših treh občin, zato je bojazen občinskih vodstev tudi tokrat odveč.

POSOJIL ZA CESTE V TRBOVLJAH

Na predlog štaba za izvedbo posojila za ceste, je izvršni svet občine Trbovlje sredi februarja sprejel program razdelitve in porabe presežka vpisanega posojila za ceste v Trbovljah. V trboveljski občini je bilo vpisanih skupno 23,561.855,00 din, kar je za 10,418.772,00 din več kakor je bilo predvideno po republiškem razrezu. Presežek vpisanega posojila bodo v trboveljski občini porabili takole: 2 milijona din za ureditev Ceste ustanovnega kongresa KPS, 1,5 milijona za asfaltiranje ceste Trbovlje—Prebold (pri čemer bosta sodelovala tudi hrastniška in žalska občina), ter 6,9 milijonov din za gradnjo nove vzporedne ceste v Tr-

bovljah od Trga revolucije do Leninovega trga.

GRADNJA PLINOVODA V SLOVENIJI

Investitor slovenskega plinovoda Petrol Ljubljana, je zaupal nadzorni inženiring pri gradnji slovenskega plinovoda Rudisu v Trbovljah in IB Elektroprojekt Ljubljana, ki sodelujeta kot enakopravna in solidarno odgovorna partnerja, ki pa bosta v dogovorjeni obseg del vključila tudi nekatere domače in tuje institucije ter delovne organizacije. Konzultantske storitve bo opravljala zahodnonemška firma Pipeline Engineering iz Essna. Letos bodo stekla dela na vsej trasi plinovoda od avstrijske meje do Ljubljane, pa tudi na stranskih krakih.

KOLIKO JE KULTURNIŠKIH DRUŠTEV V SLOVENIJI?

ZKO Slovenije je zbral podatke o številu kulturno umetniških društev, samostojnih kulturnih skupin in članov v teh skupinah v preteklem letu. Tako deluje v okviru ZKO 695 društev, od tega je 106 delavsko prosvetnih društev Svoboda, 144 kulturno umetniških, 118 kulturno prosvetnih in 203 prosvetna društva. Na srednjih šolah je 45 mladinskih kulturno umetniških društev in 79 pionirskih umetniških društev na osnovnih šolah, nadalje je 271 samostojnih kulturno umetniških skupin in 154 kulturnih in kulturno umetniških skupin, ki organizacijsko niso povezane v ZKO Slovenije in delujejo pri drugih organizacijah (npr. gasilskih ipd.).

»AKCIJA 120« V REVIRJIH

Pred meseci je dal izvršni komite predsedstva CK ZKS pobudo za »Akcijo 120«. Akcija se nanaša na potek javne razprave o zakonu o združenem delu, kateremu je treba dati več konkretности in celovitosti, predvsem v pogledu urejanja vprašanj družbenoekonomske narave in položaja delavca. V to akcijo so bile zajete iz Zasavja: Steklarna Hrastnik, STT, REK Zasavje, Cementarna Trbovlje,

Energoinvest — TOZD Varnost Zagorje in Tovarna elektroporcelana Izlake. Ugotovili so, da v nekaterih primerih ni dovolj odločnosti za uresničevanje nalog, ki so jih sprejeli na zborih komunistov. Od skupnega zbora komunistov, je bilo še največ narejenega v REK Zasavje. Uresničevanje dogovorjenega v okviru »Akcije 120« je že tretja faza. Premiki so vidni in večje so odgovornosti, hitreje sprejemajo najosnovnejše samoupravne akte, učinkovitejše je gospodarjenje in bolj je prisotna celovitost združenega dela. Samoupravno organiziranost ocenjujejo s stališča dohodkovne soodvisnosti in povezanosti. Vedeti pa moramo kaj se dejansko uresničuje, ter kje in zakaj teče akcija tako počasi in neorganizirano. Potrebna je kontrola sprejetih dogovorov.

SKOK ČEZ KOŽO IN STROKOVNO POSVETOVANJE RUDARJEV

Dne 25. marca 1977 bo v Ljubljani na Aškerčevi, XXI. strokovno posvetovanje rudarjev, ki ga prirejata FNT — VTO Montanistika — Odsek za rudarstvo Univerze v Ljubljani ter Zveza rudarskih, geoloških in metalurških inženirjev in tehnikov. Na tem strokovnem posvetovanju bodo o raznih rudarskih problemih predavali R. Ahčan, F. Vidergar, D. Ocepek, I. Sovinc, R. Todorovič, T. Rupelj, M. Perišič, J. Hrastnik, S. Janežič in J. Herman. Na posvetovanje vabijo čim večje število strokovnih delavcev iz vrst rudarjev.

Naslednji dan, to je 26. marca, pa bo ob 19.30 v hotelu Union v Ljubljani jubilejni XXV. Skok čez kožo. Prirejajo ga študenti montanistike — OO ZSMS FNT — Montanistika. Na tej prireditvi bodo sprejeli študente montanistike v rudarski, geološki in metalurški stan. Tudi na to prireditve vabijo čimvečje število udeležencev.

Idrijski rudnik so začasno zaprli

Koncem letošnjega januarja so se sestali v Idriji predstavniki Republiškega izvršnega sveta, Republiškega sindikata rudarske industrije, Sklada skupnih rezerv, Ljubljanske banke, ljubljanskega zavoda za zaposlovanje ter idrijskih občinskih in rudniških vodilnih in družbenopolitičnih delavcev. Predstavniki sindikatov Srečko Mlinarič, je imenoval zbor političnega aktiva, ki je podprl stališča republiškega izvršnega sveta o začasnem zaprtju rudnika živega srebra Idrija.

Sklenili so, da je treba do srede februarja izdelati sanacijski program, iz katerega mora biti razvidno za slehernega delavca, kako bo z njim v bodoče, kako bo z njegovo socialno varnostjo. Zadnja dva meseca je republiški sklad skupnih rezerv namenil denar za osebne dohodke za zaposlene v rudniku, vendar ta sklad delovnih organizacij ne dotira, pač pa jim pod ugodnimi pogoji le odobrava posojila. Član izvršnega sveta SRS, inž. Ivo Klemenčič, ki je hkrati tudi vodja posebne komisije za reševanje problematike idrijskega rudnika, je dejal, da gre za zelo težko reševanje problematike idrijskega rudnika, da ne gre za ukinitvev rudnika, pač pa le za začasno zaprtje z vzdrževanjem rudniških naprav. V primeru, če bi na svetovnem trgu cena živega srebra vnovič porasla, bi delo v rudniku obnovili. Vzrok za začasno zaprtje idrijskega rudnika je v tem, da je cena živemu srebru padla od prejšnjih skoraj 600 \$ na 100 \$ za steklenico. Zvoljo tega je zadnja leta nastajala v tem rudniku huda izguba, ki pa je ni mogoče vedno pokrivati iz raznih virov. Najbolj boleče vprašanje je vprašanje nadaljnega zaposlovanja rudarjev. Okrog 160 jih bo ostalo zaposlenih na vzdrževalnih delih,

nekaj bo zaposlenih v ostali idrijski in cerkljanski industriji, za nekatere pa iščejo zaposlitev tudi v drugih delovnih organizacijah v Sloveniji. Tudi z našimi predstavniki v REK Zasavje so Idrijčani že stopili v

stik, z namenom, da bi nekaj rudarjev zaposlili tudi v naših rudnikih.

Koncem februarja tega leta bodo v Idriji začasno prenehali z rednim obratovanjem.

Srečanje pionirjev-zgodovinarjev in likovnikov

Letos bomo praznovali v aprilu 40-letnico odkar je potekal v Barličevi hiši na Čebinah nad Trbovljami ustanovni kongres Komunistične partije Slovenije. To obletnico bodo počastili tudi slovenski pionirji s svojim osmim srečanjem pionirjev-zgodovinarjev in likovnikov.

V dneh od 22. do 24. aprila t.l. se bo zbralo v revirjih okrog 400 slovenskih pionirjev-zgodovinarjev in likovnikov ter približno 200 mentorjev. Zbrali se bodo na svojo osmo tradicionalno srečanje. S tem svojim srečanjem bodo ustvarjalno počastili 40-letnico ustanovnega kongresa KPS, 40-letnico prihoda maršala Tita na čelo KP Jugoslavije in maršalov 85. rojstni dan. Seveda pa bodo s tem srečanjem pionirji počastili tudi 35-letnico obstoja Zveze pionirjev Slovenije, 25-letnico Zveze prijateljev mladine in pohod pionirjev po poteh prvih partizanskih brigad v Sloveniji.

Najpomembnejše bo srečanje 24. aprila na Čebinah od koder bodo pionirji iz Hrastnika, Trbovelj in Zagorja pričeli letošnji pohod slovenskih pionirjev. Končali ga bodo sredi junija v Dražgošah.

Dva dni prej, to je 22. aprila t.l., se bo začelo osmo srečanje slovenskih pionirjev-likovnikov in pionirjev-zgodovinarjev. Ti bodo gostje hrastniških, trboveljskih in zagorskih pionirjev. V teku tega dne se bodo seznanjali z zasavskimi pionirji, 23. aprila pa bodo udeleženci tega srečanja v vseh treh krajih reševali svoje naloge. Pionirji-likovniki bodo v tem času likovno obdelali delavca.

Priprave na to srečanje so se pričele že sredi januarja in je bil v ta namen ustanovljen poseben organizacijski odbor.

Ob kulturnem prazniku — nagrade in priznanja

Ob slovenskem kulturnem prazniku 8. februarju, ki ga praznujemo vsako leto v spomin na umrlega največjega slovenskega pesnika dr. Franceta Prešerna, tudi v Zasavju podeljujejo kulturne skupnosti priznanja in nagrade za opravljeno delo na kulturnem področju.

Kulturna skupnost Trbovlje je na proslavi, dne 4. februarja v gledališki dvorani Delavskega doma med programom, ki so ga izvedle sekcije Svobode II Trbovlje, predsednik skupščine kulturne skupnosti Franci Princ podelil plakete Tončke Čeč za letošnje leto. Prejeli so jih:

- Rudi Dolničar, za 60-letno delo na glasbenem področju;
- Franci Medvešek, za 50-letno delo pri Delavski godbi;
- Stane Šuštar, za zelo uspešno delo v Svobodi II;
- DPD Svoboda Dobrna, za 25-letni jubilej.

V Zagorju pa so 8. februarja 1977 v počastitev slovenskega kulturnega praznika odprli 13. razstavo del udeležencev slikarske kolonije Izlake-Zagorje 1976. Ob tej priliki so prejeli letošnje Grumove nagrade in plakete naslednji:

- Moški pevski zbor Loški glas, ob 50-letnici obstoja;
- Prosvetno društvo Čemšenik, ob 75-letnici obstoja;
- Rihard Beurman, za 20-letno pevsko-pedagoško delovanje v občini;
- Franci Kopitar, za spomenik izgnancem v Podkumu;
- Franc Lakovič, za literarno in amatersko kulturno delo v Zagorju.

Naj navedemo ob tej priliki še to, da je prejel Prešernovo nagrado — priznanje na ekonomski fakulteti Jože Čibej iz Trbovelj, diplomant dveh fakultet — matematike in ekonomije ter slušatelj na III. stopnji ekonomije. Ta priznanja je podelila ljubljanska univerza.

Vsem nagrajencem naše tople čestitke!

Še pred srečanjem pionirjev v aprilu bodo mladi zgodovinarji zbirali gradivo na temo: Slovenski komunisti prevzema-jo odgovornost za usodo slovenskega naroda. Zbranega bo mnogo gradiva, ki bo koristno služil šolarjem in njihovim mentorjem pri nadaljnjem preučevanju zgodovine delavskega gibanja.

Dne 23. aprila v popoldanskih urah pa bo v trboveljskem delavskem domu potekalo tekmovanje o poznavanju zgodovine Komunistične partije, Zveze pionirjev, delavskem,

revolucionarnem in kmečkem gibanju. Hkrati bo odprta razstava likovnih del pionirjevalikovnikov in zbranega zgodovinskega gradiva. Sklepna slovesnost pa bo, kot smo že navedli, 24. aprila na Čebinah.

V okviru tega srečanja slovenskih pionirjev, bodo potekale še druge prireditve ter ogledi posameznih krajev, nekaterih delovnih organizacij, muzejev, kulturnih znamenitosti itd. Skratka obeta se izredno pomembno in živahno srečanje slovenske mladine iz vseh krajev naše republike.

o razvoju naših krajev vse od začetkov pa do konca 1. svetovne vojne. Prof. Orožna bi radi predstavili našim bralcem bolj temeljito, vendar nam spričo njegove skromnosti, ki ga odlikuje že vse življenje, ni uspelo dobiti kakih podatkov. Prepričani pa smo, da bodo Zagorjani z velikim veseljem sprejeli njegovo knjigo o svoji zgodovini, saj ima po njegovi izjavi Zagorje zelo zanimivo in slikovito preteklost.

Prof. Orožnu želimo, da bi tudi z najnovejšo svojo knjigo dosegel priznanje, ki mu gre, kot enemu najzaslužnejših občanov Hrastnika, Trbovelj in Zagorja.

T. L.

Iz zgodovine Zagorja

Pred nedavnim je prof. Janko Orožen iz Celja dokončal rokopis svojega najnovejšega zgodovinskega dela, ki ga je zadnja leta intenzivno pripravljala — Zgodovina Zagorja. Knjigo bo izdala Partizanska knjiga iz Ljubljane skupno z oddelkom za zgodovinopisje pri Revirskem muzeju ljudske revolucije v Trbovljah. Obsegala bo okrog 300 strani, predvidoma pa bo izšla koncem tega leta. Prof. Orožna smo naprosili, da za bralce našega glasila pripravi kratek izvleček zgodovine Zagorja od prvih začetkov pa do konca 19. stoletja. Naši želji je pisec prav rad ustregel in se mu ob tej priliki za njegovo takojšnjo pripravljenost toplo zahvaljujemo. Na kratko zgodovine nekega kraja ni mogoče opisati spričo obsežnega gradiva in številnih podatkov (in to mu prav radi verjamemo). Njegova Zgodovina Zagorja bo opisovala zgodovino tega kraja s svojo okolico od prvih začetkov pa do leta 1918.

Prof. Janko Orožen, katerega rod izvira iz Turja, vasi nad Dolom pri Hrastniku, je doslej napisal že veliko število zgodovinskih knjig. Pred nedavnim je dokončal tudi Zgodovino Ce-

lja. Znan pa je tudi po tem, da je v povojnem času neumorno zbiral podatke za zgodovino Trbovelj, Hrastnika in Dola, ki je kasneje izšla v zelo obsežni knjigi v založbi trboveljske občine leta 1958. Pri sestavljanju najsi bo Zgodovine Trbovelj, Hrastnika in Dola, kakor tudi sedaj Zgodovine Zagorja, se je v veliki meri posluževal arhivskega gradiva rudnika Hrastnika, Trbovelj in Zagorja, arhiva ZPD, občinskih arhivov, katastra, zemljiške knjige, arhivov v inozemstvu in drugih arhivov, ki so bili dosegljivi. Moramo posebej poudariti, da ima danes že 85-letni prof. Orožen izredne zasluge za zgodovinski opis naših treh dolin, saj orje pravo ledino na tem področju. Kolikor nam je znano, se še doslej noben zgodovinar ni lotil zgodovinskega orisa Hrastnika, Trbovelj in Zagorja tako temeljito, tako dosledno, pa tudi tako učinkovito, kot prav on. Občina Hrastnika mu je pred leti dala posebno priznanje kot zasluznemu občanu, po vsem tem kar pa je storil za Trbovlje in sedaj tudi za Zagorje, pa bi mu morali tudi ti dve občini dati posebno priznanje za izdelavo temeljnega zgodovinskega dela

Kratek pregled iz zgodovine Zagorja

Med tremi revirskimi okoliši ima najbolj pestro in najbolj razgibano preteklost Zagorje. Najbolj se je tudi vtisnila v zavest ljudstva, ki v njem prebiva.

Ime Zagorje označuje svet za gorami ali med gorami. Že dobrih 150 let se omejuje samo na označitev središčnega kraja, poprej se je pa nanašalo na njegovo celotno pokrajino.

Kljub legi med gorami je svet sorazmerno lahko dostopen, odprta so mu vrata tako do kopenskih poti kakor do Save.

Kdaj je bila pokrajina prvotno naseljena, na to ne vemo odgovoriti. Verjetno po običajnem pojmovanju zelo zgodaj.

Najstarejše priče o človeku na zagorskih tleh so kamnite sekire in kladiva, ki so jih okoli leta 1882 izkopali nad izlivom Kodrežčice v Savo pri takratnih Birollovih apnencih. Ledinsko ime »Gradišče« je bilo povod, da so začeli kopati. Gotovo je bilo nekđaj tam sledov iz daljne davnine še več, saj sicer ime ne bi bilo moglo nastati.

Nazorno sliko o tistem davnem času nam daje pripovedka o Argonavtih, ki so z ladjico Argo pluli iz Črnega morja po Donavi, Savi in Ljubljani do Vrhniko (ki je pozneje dobila ime »pristan za ladje Nauportus«), kjer so jo razstavili, ponesli v Timavo in zapluli v Jadransko morje. Pripovedka je gotovo odsev resničnosti. Iz nje lahko sklepamo, da je obstajala zveza med prebivalci naših krajev s prebivalci Grčije in njenih obmorskih pokrajin ter s prebivalci jadranskega primorja in Apeninskega polotoka.

Te priče nas zavajajo vsaj v 2. tisočletje pred našim štetjem. Naslednje 1. tisočletje je po prazgodovinskih spominih še bogatejše. Tako imenovana žarna grobišča z ostanki skeletov, bronastimi okraski in predmeti za praktično rabo so se našli na raznih mestih: ob Kidričevi ulici od sedanje avtomobilske postaje do mostu pod rudniško upravo, na Hrastovljah in Šemniku, pri Mediji, na Suhem potoku, na Zasavski gori in v Rovišču. Vsa ta najdišča so sestavni del številnih obsavskih najdišč, ki imajo svoje središče v okolici Vač. Tedaj je vodila cesta iz Savinjske doline skozi zahodni del sedanjega zagorskega področja na Vače in preko Save na Dolenjsko, kjer se najdišče še v sedanjem času čedalje bolj množi, ter dalje na vzhod. Morda je obstajala že tudi cesta preko Trojanskega klanca skozi Črni graben do Ljubljane na Vrhniko ter na Apeninski polotok. Ta cesta je postala izredno pomembna, ko so po začetku našega štetja Rimljani postali gospodarji celotnega našega ozemlja. Trojane so postale tedaj važna prehodna točka in so ostale do današnjih dni.

V V. stoletju so burni dogodki preseljevanja narodov rimsko oblast uničili in naše pokrajine močno izpraznili. Naši predniki so jih v drugi polovici VI. stoletja zasedli, ne da bi bili zadeli na kak odpor.

V desetletjih so se na novo domovino navadili in si uredili

življenje na združni način, njihova plemena so se med seboj povezala in v zvezi s plemeni na Koroškem ustanovila plemensko državo koroških (karantanskih) Slovencev. Vojvoda države je imel sedež na Krnskem gradu na Gosposvetskem polju, v Zasavju je pa kot njegov zastopnik vsaj konec VIII. stoletja vladal knez Vojnomir.

Plemstva Slovinci tedaj še niso imeli, kakor so ga imeli narodi, ki so prej prišli v stik z rimsko kulturo. Pač pa se je med njimi razvil sloj, ki je pazil na red in varnost. To so bili kmetje, ki so prav zaradi svoje vloge v družbi uživali večji ugled in so se imenovali »Kosezi«. To ime, ki spominja na ruske »Kozake«, so prinesli iz svoje prvotne domovine.

Konec VIII. stoletja so Slovinci politično podlegli napadnim Bavarcem in nato Frankom, predhodnikom Nemcev, ki jih je vodil Karel Veliki, mož, ki ga je papež okronal za cesarja.

Nemška oblast se še ni dobro utrdila, ko so jo vrgli bojoviti Madžari (Ogri), ki so prišli od vzhoda. Šele leta 955 jih je nemški cesar Oton I. premagal na Leškem polju na Bavarskem. Zdaj se je nemška oblast utrdila. Cesar se je proglasil za gospodarja vse zemlje. Večinoma jo je s kmeti vred razdelil med svoje velikaše. Ob Savinji in Savi je za obrambo in upravo ustanovil Savinjsko marko. Znana mejna grofa sta bila Viljem I. in Viljem II. Ko sta oba umrla, je ostala za njima vdova grofica Hema, ne sicer kot mejna grofinja, pač pa kot gospodarica ogromne posesti. Pred svojo smrtjo (o. 1034) je velik del dala cerkvi, drugo je pa razdelila med svoje sorodnike. Bilo je pa še precej sveta, ki ni bil njen. Tudi ob Savi. Tega je cesar dal drugim svojim ljudem. Tako so na višinskih točkah nad Savo nastali gradovi: Ponoviče, Tirna, Ljubek, Vernek, Rovišče in bolj oddaljeni Gamberk. Po splošnem mnenju o nastanku zidanih gradov, so dobili svojo pravo

obliko šele nekako v XII. stoletju. Večinoma so prešli v last drugih rodbin.

Tako je prišla v Zasavje druga skupina plemiških rodov. O njih nam poroča Valvasor v svoji znameniti Zgodovini vojvodine Kranjske (1689), ki se pa pri tem naslanja na spis starejšega zgodovinarja Schönlebna. Valvasor pripoveduje: Početniki novih plemiških gospodarjev so bili Galli, na Kranjsko so prišli leta 928 ali še prej. Eden med njimi, grof Arnulf Ostrovrhar, je zgradil Svibno. Odtod so se pripadniki rodu neposredno ali posredno naselili tudi po drugih pomembnih točkah. Povsod (razen pri Svibenskih) se je v oznaki gradu in rodu kot sestavni del ohranilo ime Gall.

Najvažnejši taki gradovi so bili: Gallenberg (Gamberk) na prehodu iz doline Medije-Orehovice preko Vrhov v Savinjsko dolino, Sostro pri Polju pod Ljubljano, Kamnik, Gallenek - Medija, Gallenhof - Gabrje (Gabrovka pri Litiji), Gallenstein - Podpeč (Podpeč pod Skalo).

Valvasor razen tega navaja še: Gallenfels - Glavnik (Golnik pri Kranju), Gallenhof - Golo ob Krki (Gorenja Gomila pri Šentjerneju).

Na sedanjem revirskem področju so bili ali so pa imeli svoje podložnike naslednji gradovi, ki spominjajo na rod Gallov: Gallenberg - Gamberk, Gallenek - Medija, ki sta itak na zagorskih tleh, ter Svibno (Schärferberg) nad dolino Sopot, ki se izliva v Savo pri Račah.

Grad Gamberk - Gallenberg je najvažnejši med njimi. Za njegov nastanek je bila gotovo odločilna lega na razmeroma ugodnem prehodu iz Zasavja v Savinjsko dolino in proti Podonavju. Mikavno je bilo tudi veliko število kmečkega prebivalstva, ki je imelo tu svoje domove in ga je bilo mogoče spremeniti v podložnike.

Po Valvasorju stoji grad na koničastem in kamnitem hribu, ki nima na vrhu nikake ravni-

ne, celo dvorišče je neravno. Na sverni strani gradu so na strmini med drevjem same skale. Nekatera drevesa so tako debela, da so iz njih iz enega samega debla izdelovali »čolne«, s kakršnimi so vozili tovore iz Prešnika v Zalog. Ko so bili v prvi polovici XVII. stoletja Valvasorjevi predniki na Gamberku, je prilomastil na grajsko dvorišče medved. Bilo je gotovo presenečenje, vendar ne preveliko, saj so bili v okolici še nevarnejši volkovi. Severno od Šentgotarda je še danes Volčja jama in nekoliko nad njo je kmet Učakar (Volčakar). Gambrški gospodje (Gallenbergi) in Celjski grofje so si bili dobri sosede in celo zavezniki; ko sta se grof Ulrik II. Celjski in Ulrik Eitzinger leta 1452 dogovorila, da v Dunajskem Novem mestu ujameta cesarja Friderika III., se jima je pridružil tudi Ivan Gamberški. Ko je štiri leta pozneje Ulrik II. padel v Beogradu kot žrtev ogrskih zarotnikov in si je cesar pridobil njegovo veliko posest, je Gambrškega zadelo maščevanje. Friderik III. mu je vzel Gamberk in več gradov. Friderikov sin Maksimiljan mu je pozneje začasno zopet izročil Gamberk, vendar najbrž samo kot upravniku. V času, ko je bil Gamberk neposredno habsburški, je bil grad povezan z rudnikom živega srebra v Idriji. Ta rudnik je Maksimiljan otvoril in je ostal potem stalno pod deželnoknežjo (vladarsko) upravo. V upravi rudnika so imeli odlično mesto gospodje Raspi. Njim je Maksimiljanov naslednik dal v upravo tudi Gamberk. Tu, v svežem zraku, so se Raspi zelo dobro počutili. Na Gamberku so uredili celo skladišče za shranjevanje živega srebra, ki je bilo namenjeno za prevoz proti severu.

Kakih sto let so imeli Habsburžani grad v svoji posesti, nato so ga prodali. Lastniki so se menjavali. Eden med njimi je bil Valvasorjev oče Jernej. Posebno pomembni so bili njegovi nasledniki Lewenbergi. Imeli so za tedanje dobo znat-

no kulturno vlogo. Anton Lewenberg si je na bližnjem Čemšeniku zgradil letni dvorec, ki še danes stoji in je last posestnika, p. d. Ofarja (Hof-dvor). Iz Lewenbergovega rodu sta bila dva jezuita, oba latinska pisatelja, tretji Lewenberg pa je bil celo okronan z lovorjevim vencom kot latinski pesnik.

Medijski grad je bil nekoliko mlajši in je imel manj podložnikov. Zaslovel je, ko ga je kupil Janez Krstnik Valvasor, Italijan, bivši trgovec. Njegov vnuk Jernej je grad obnovil in povečal ter sezidal kapelo, ki jo je določil za večjo počivališče svojega rodu. Na gradu je namestil duhovnika in mu za plačilo določil dohodek nekih kmetij.

Še mlajši plemiški dom je bil grad Kolovrat, na katerem so prebivali kolovraški gospodje.

Drugi gospodarji zagorskih kmetov so pa imeli svoje sedeže drugje. Največ so jih imeli gospodje na Brdu pri Lukovici, v Križu-Komendi (nasledniku Starega Kamnika) in gospodje v Ponovičah. Nekaj zagorskih podložnikov so pa imeli tudi župniki in nekatere cerkvene ustanove. Bil je čas, ko je razen nekaterih obrtnikov in trgovcev, ki pa so navadno tudi imeli zemljo, vse živelo od kmetovih rok.

Največ kmetov je bilo gamberskih. Bili so po postanku in pravicah dvoji. Na vsej vzhodni polovici gosposčine so bili kosezi, ki so jih označevali tudi kot kmečke plemiče, bili so odličnejši od navadnih kmetov že v dobi kmečke svobode. Novi lastniki graščaki so vsaj deloma upoštevali njihov prejšnji ugled. Dajatve so dajali samo v ovsu in tlako so delali samo pri popravilu gradu in na polju ter travniku pod gradom (v Dolu) kjer sta bila nekoč dva kmeta, a jih je graščak izrinil.

Vendar so tudi kosezom krajšali njihove pravice. Nekeč so se shajali na posvetovanje in ob sodnih sporih pod lipo pri cerkvi Sv. Petra in Pavla (v Zagorju). Kmalu so se pa morali

v ta namen sestajati skupaj z navadnimi podložniki pod lipo v Lokah (pri Sv. Marjeti). Če je bila tožna zadeva težjega značaja, so poklicali nekaj porotnikov-tržanov iz Vač ali s Svibnega ter krvnega sodnika iz Ljubljane.

Pozneje so hoteli koseze prisiliti, da plačujejo enake deželnoknežje (vojne) davščine kakor ostali podložniki, vendar so se kosezi pritožili pri vladarju in so uspeli.

Hudo so pa udarili po njih in ostalih kmetih leta 1535, ko so bili pod deželnim knezom. Njihove kmetije so priznavali samo kot zakupne. Morali so se odkupiti. Tako se je v graščinski blagajni nabrala deloma takoj plačana odkupnina, ki je znašala 5.759 goldinarjev.

Meja med kosezi in kmeti tlačani je bila na črti Izlake—Znojile. Od te črte proti zahodu (že v Izlakah in Znojilah) so bili kmetje tlačani. Od starih časov so imeli samo župane, ki pa so jih graščaki uporabljali, če so kaj od tlačanov zahtevali.

Proti koncu XVIII. stoletja je nastajala sprememba. Gosposčine so manj nesle in prehajale so v roke bivših grajskih oskrbnikov, bivših višjih državnih uradnikov, trgovcev. Kolovrat se je pa celo razdelil. Od Spodnjega (prvotnega) Kolovrata sta se odcepila Gornji Kolovrat in dvor v Kandršah. V tem času se je med Savo in Medijo-Orehovico mnogo kmetov popolnoma odkupilo. Po kmečki osvoboditvi leta 1848 so graščine izgubile zadnji pomen, če niso imele večje neposredne posesti in večje odkupnine.

Gamberk je zopet prišel v državne roke, nato v last rudniške gospode in prekupčevalcev. Nazadnje je že razpadajoči grad z majhnim ostankom posesti kupil od prekupčevalca Celestine, Jakob Grahek, ki si je iz prejšnje spodnje žitnice napravil bivališče. Kolovrat je propadel od potresa leta 1895. Lastniki Perkoviči so se preselili v dolino. Na Zgornjem Kolovratu še gospodarijo Zupan-

čiči. V Kandršah so sicer ostali Pilpahi, vendar so dvorec, ki bi potreboval popravila, prepustili Bogatajem.

Medijo s toplicami je leta 1868 kupil kamniški gospodarstvenik, rojak iz Podlipovice, Alojz Prašnikar, ki je toplice obnovil. Med vojno so partizani grad zažgali, da ni prišel v roke okupatorja, njegovi posestniki so bili že tedaj Grobljarji — bližnji sosedje. Dva brata Mala sta se lotila delne obnove Kolovrata.

Medtem je v Zagorju nastal nov svet. Že Valvasor je opozoril na premog, ki ga je našel v Strahovljah nad Medijo in so ga kmetje označevali kot »zmajevo kri«.

Ko so sredi XVIII. stoletja pri Prusniku čistili in poglabljali Savino strugo, da bi olajšali promet na Savi, sta dva strokovnjaka poročala deželno-knežjim oblastem v Ljubljano o zagorskem premogu. Prav v tistem času je baron Raigersfeld (po rodu Rakovec) že začel premog kopati. Ker je kmalu nato umrl, je delo zastalo.

Tik pred koncem stoletja je začel kopati premog Leopold Ruard, Belgijec, lastnik gorenjskih rudnikov in plavžev. Ker je bil prevoz v Ljubljano predrag, je delo ustavil.

Onstran Save so na Preski (sedlu med Litijo in Radečami) kopali tedaj železno rudo in so jo topili v Pasjeku blizu Save,

pri čemer so kurili z lesnim ogljem.

Ruard je napravil poizkus s premogom in je uspel, vendar so delavci nasprotovali, ker so se bali za zaslužek.

Nadaljnji človek, ki se je lotil premoga v Kisovcu, je bil častni kanonik Jožef Pinhak. V Lokah je kupil Kasteličevo domačijo in je tam začel izdelovati bakreni vitriol. V bližini je kopal premog.

Leta 1803—1804 se je med rudarji pojavil tudi erar (država). V Zagorju je zaradi bližine premoga ustanovil steklarno. Stekleno posodo je namreč rabil za idrijsko živo srebro. Imel je tri premogovne jame: eno v Podstrani, drugo v Velni in tretjo v Potoški vasi.

Leta 1820 je kupil obojno posest Janez Baptist Schwarz, ki je pridneje delal v steklarni kakor v rudniku in si je ustvaril lepo premoženje.

Leta 1839 je Schwarz prodal obojno posest Viktorju Ruardu, sinu Leopoldovemu.

Ruard je hotel premog uporabiti pri predelavi železne, svinčene, cinkove rude, ki jo je kopal na litijski strani. Vendar je bil bolj trgovec kakor podjetnik in je že leta 1840 vso posest prodal Jožefu Atzlu. Atzl je leta 1842 ustanovil Zagorsko zavsavsko rudniško družbo, sestavljeno iz Inomoščanov in Gradčanov. Družba se je razvila v veliko podjetje. Steklarno je si-

cer spremenila v cinkarno (zgrajeno poleg sedanjega rudniškega upravnega poslopja — prejšnje Uletove domačije). Cinkarni je pa priključila svinčarno, v kateri so razen svinca topili tudi bakrovo rudo. Druugo cinkarno je družba ustanovila v Lokah, na poprejšnjem Pinhakovem, jo je pa kmalu opustila. Pač pa je leta 1860 zgradila novo steklarno v Toplicah, ki je bila na južni strani separacije, to je tista steklarna, ki še živi v spominu ljudi.

Glavno rudarsko delo je bilo v Kisovcu, obrat v Kotredežu je pa družba za daljšo dobo ustavila. Bilo ji je v veliko korist, da je leta 1849 začela voziti južna železnica, do nje so leta 1866 speljali rudniško železnico.

Leta 1880 je zagorsko podjetje kupila Trboveljska premogokopna družba. Potlej se je tudi v Zagorju gospodarsko in družbeno življenje gibalo v okvirih splošnega slovenskega razvoja in v okvirih Trboveljske premogokopne družbe, ki sta pa zopet sledili svetovnemu razvoju. Zelo razgibana, a tudi težka in usodna doba, a primanjkuje mi na tem mestu prostora in deloma tudi časa, da bi jo natančneje opisal. Sicer živi še v dušah nas samih, če ne že neposredno, pa po izročilu, sprejetem od prednikov, ki so to dobo neposredno doživljali.

Janko Orožen

20 let Delavskega doma v Trbovljah

Z manjšo zamudo se danes spominjamo, da je 29. novembra 1976 poteklo 20 let odkar je bil odprt in predan javnosti v uporabo nov Delavski dom v Trbovljah. Prav je, da se ob tem skromnem jubileju spominimo pričetkov gradnje tega doma, ki ga je pričela graditi v

letu 1953, s predhodnimi pripravami v letu 1952, vsa trboveljska dolina z velikim navdušenjem, pa tudi ob manjših pomislekih, pi pa so jih v glavnem takrat izražali nekateri predstavniki raznih kulturnih in drugih organizacij izven Trbovelj.

Prve pobude za zgraditev novega kulturnega doma datirajo že iz leta 1947, vendar takratnih načrtov spričo težav, ki so nastopile v kasnejših letih ni bilo mogoče izpeljati. Prvotno naj bi objekt stal nasproti Splošne bolnišnice, ob športnem stadionu ŠD Rudar in naj

bi bil kombiniranega značaja, to je namenjen potrebam kulture in športa. Tudi druga varianta, po kateri naj bi stal dom na Trgu revolucije, kjer stoji sedaj blagovnica, ni obveljala iz raznih urbanističnih in drugih vzrokov. Obveljala pa je tretja varianta, po kateri so dom locirali in kasneje zgradili na Trgu Svobode, na bivših vrtovih med starim delavskim in rudarskim domom. Kot investitor je nastopal pri gradnji delavskega doma poseben gradbeni odbor, gradbena in nekateri obrtniška dela je izpeljal takratni stavbni oddelek zunanjega obrata rudnika Trbovlje-Hrastnik, sicer pa je pri raznih drugih delih sodelovalo še večje število drugih izvajalcev. Glavni projektant je bil arhitekt Marko Zupančič, statik inž. Lojze Čigon, projektantsko podjetje pa Slovenija-projekt. Sicer pa je pri projektiranju doma in raznih njegovih instalacij in naprav sodelovalo še večje število drugih arhitektov in inženirjev raznih strok. V domu je gledališka dvorana, kino dvorana, predavalnica, vadbeni prostori treh pevskih zborov, Glasbena šola, Radio Trbovlje, Revirska delavska univerza, likovna galerija, gledali-

ški prostori z vrtljivim odrom in velik foyer za najrazličnejše prireditve. Dom ima zazidane površine 3.023 m², etažnih površin pa je skupno 6.444 m². Dom je bil zgrajen v 1.050 delovnih dneh, pri gradnji pa je bilo opravljenih poleg delovnih ur rednih delavcev še 36.000 prostovoljnih delovnih ur. Zgradili so ga delovni ljudje in drugi občani Trbovelj, pri tem pa so pomagali številni drugi občani širom Slovenije, pa tudi številne delovne organizacije ter občina Trbovlje in okraj Trbovlje.

Z zgraditvijo novega doma je bila dana možnost organiziranja in izvedbe večjih sodobnih ni umetniško dognanih in zahtevnih del, najsibo gledaliških (dramskih, opernih), kakor tudi koncertnih, likovnih in drugih del. Foyer je s svojo prostornostjo postal ne le čakalnica, pač pa tudi prostor za številne razstave gospodarskega in kulturnega značaja, pa tudi kot prostor za izvedbo raznih večjih prireditev, proslav, manifestacij pa tudi prireditev zabavnega značaja. Dom je postal družbeno in javno središče, postal je družbeni center ozke in dolge trboveljske doline.

V času odkar dom stoji je bilo v domu izvedenih 17.336 evidentiranih prireditev, katerih se je udeležilo 4.349.113 evidentiranih obiskovalcev. Glede na to, da imajo v domu svoje prostore številne amaterske sekcije Svobode Center (Zarja, Slavček, gledališče, RELIK, lutkarji, mladinski pevski zbor) in drugi, je bilo skupno s temi obiskovalci doma v 20. letih 10.035.000 obiskov oziroma obiskovalcev v domu. To je vsekakor impozantna številka, katere ni mogoče zanemariti. Iz male ankete, ki je bila ob tej priliki izvedena, lahko povzamemo, da je bila gradnja tega doma kot novega kulturnega središča za Trbovlje in zasavske revirje v celoti upravičena in nadvse potrebna. Vsi pa so mnenja, da bi bilo treba domu zagotoviti večja sredstva, da bi lahko upravljalci tega doma normalno vzdrževali tako zgradbo, kakor tudi naprave, instalacije in opremo ter da bi imeli več sredstev za organiziranje še drugih kulturnih prireditev. Vsi občani pa zremo z vsem zaupanjem v tretje desetletje delovanja delavskega doma.

T. L.

Modernizacija ceste na Čebine

Krajanom Kleka vse priznanje!

V letu 1975 so začeli na pobudo krajevne skupnosti Klek, posodabljanje »Cesto ustanovnega kongresa KPS«. Z delom so nadaljevali tudi v letu 1976 in opravili ob sodelovanju zasavske mladine in združenega dela, predvsem iz Trbovelj, razmerno tudi za avtobusni promet. Klečani pa so se tudi v letošnjem letu odločili, da bodo do proslave 40-letnice ustanovnega kongresa KPS na Čebinah, z

modernizacijo ceste nadaljevali in jo dokončali. Do 10. aprila letos nameravajo v glavnem s prostovoljnim delom urediti 12,5 km dolgo cesto od K-4 preko Kleka in Čebin do Partizanskega vrha. Poleg krajanov ter mladine iz revirjev pa nudijo organizatorjem vso pomoč tudi člani ZZB NOV, odbor bivših aktivistov OF za revirje in Laško, KS Franc Fakin ter deloma temeljne oziroma delovne organizacije iz Trbovelj. Pred-

videno je, da bodo ob trasi letos zasadili tudi okrog 40.000 dreves. Po vsej verjetnosti bodo v tem okviru do 10. aprila že tudi asfaltirali cesto od K-4 pa do Kleka. V ta namen so s pripravljalnimi deli že začeli.

Če vemo, da je še pred dve-ma letoma vodila od Kleka do Čebin in dalje do Vrhov le kolovozna cesta, moramo dati še posebno priznanje organizatorjem in izvajalcem del, ker dokončujejo sedaj cesto, ki bo ši-

roka 5 do 6 metrov in usposobljena za avtobusni promet. Opravili so dejansko res veliko delo, za kar je treba dati priznanje prav vsem, ki so pri tem sodelovali.

Lep je prispevek k praznovanju 40-letnice ustanovitve KPS na Čebinah in lep je prispevek k 85. rojstnemu dnevu maršala Tita ter njegovem 40-letnem vodenju Komunistične partije.

listju nekakšne stopinje in se ozrem in vidim dve srni, kako bežita pred lovskim psom. Toda srni sta bili bolj urni, in sta ušli. Ko sem prišla domov, sem z veseljem povedala atu in mami, kaj sem v gozdu doživela.

Danes je četrti dan. Imela sem načrt, da bom zopet šla v gozd. Pripravila sem si že malico, toda začelo je deževati, ostati sem morala doma.

Že je peti dan počitnic, kako hitro mineva čas; danes je deževalo. To je slaba zima.

Šesti dan. Danes zopet dežuje. Takšnih počitnic imamo kmalu dovolj. Upajmo, da bo jutri lepše vreme.

Sedmi dan. Smo že čez polovico počitnic. Dež noče prenehati, zato se v kuhinji mudim, malo čitam, malo pišem, pa mami nagajam.

Nedelja najlepši dan počitnic. Sonce je že zgodaj posijalo, da me je prebudilo iz spanja. K meni je prišla sestra Mojca. Ves dan smo se igrale na toplem soncu in šle v gozd in nabrale velik šopek teloha, saj je pomlad.

Danes je ponedeljek. Ponoči je začelo snežiti. Mislila sem, da bo kaj za sankanje pa je bil sneg moker.

Danes je deseti dan počitnic. Končno smo dočakali sneg; tu pri nas v Ravenski vasi ga je okrog deset centimetrov. Zadnji dan se pa le sankamo.

Počitnice gredo h kraju. S tem je končan dnevnik. Jutri bo šola.

Janka

Vidite tako je bilo, namesto da bi otroke zeblo in da bi se smučali in sankali, so bili največkrat mokri. Pa res, kako vreme je bilo v januarju. Pa poglejmo.

V 19. padavinskih dneh je padlo 132 mm padavin ali 132 l vode na kvadratni meter (lani 19 l), in sicer v obliki dežja ali snega, največkrat pa obojega skupaj. Sneg je sicer ležal 14 dni, vendar samo 1—2 cm debeline. En dan ga je bilo 9 cm po-

Rudarjev spomin

Rudar s svetilko v delovni roki,
utira pot si v jami temni in globoki,
ne koplje črni diamant le zase,
saj koplje ga za nas, vse nas!

V globini črni kopljem,
kopljem noč in dan v tej temi,
da ves človeški rod bi grel od mojih rok.

Dokler bo živ naš rod,
bo hodil črnih rok rudar povsod
in kopal premog z dneva v dan bo tod.

Zato srečno rudarju črnih rok,
ki srečo koplje za ves človeški rod!

Ferdo ŠOBA
upokojeni rudar

Sem in tja o vremenu in zimskih počitnicah

Da ne bi bile počitnice le poleti, so pred leti uvedli tudi, vsaj za šoloobvezne otroke tudi zimske počitnice, pa tudi šolo v naravi, da bi se mladina naučila smučati in naužila svežega zimskega zraka v naših planinah. Problem zase pa je seveda sneg in mraz, ki že dve, tri leta nočeta sodelovati s snega željno mladino. Vmes pa je seveda tudi denar, kajti vsi ne morejo na gorenjska smučišča, pa tudi starši ne morejo vsi takrat na dopust.

Kako je povprečen trboveljski šolarček preživel ta čas, prečitajte tale kratek dnevnik šolarke prvega razreda, ki pa je imela to srečo da je stari ata doma v hribih nad Trbovljami.

Ko sem zapustila razred, sem se odpravila na počitnice k atu in mami na Urh, to je v Ravensko vas nad Zagorjem. Šla sem sama brez sestrice. To je bil prvi dan počitnic.

Drugi dan mi je bilo zelo dolg čas po šoli (!) in po Mojci (sestrica dvojčica). Motila sem se s tem, da sem se igrala in čitala.

Danes je tretji dan počitnic. Zjutraj vstanem ob osmih. Najprvo se uredim, nato zajtrk. Potem pride k meni soseda in pravi, da gre v gozd delat iz dračja butarice in pravi, če ji grem pomagat. Bila sem zelo vesela, da sem šla z njo. Nekaj časa delava, ko zaslišiva po

tem pa nič več. Temperature so se sukale okrog ničle, najnižja je bila 19. januarja — 6° C in najvišja 26. januarja + 8° C. Samo dvakrat je v mesecu sijalo sonce, drugače pa je bilo vlažno megleno vreme, torej slab mesec v vremenskem pogledu.

In že je tu februar, najkrajši mesec. V marcu pa se začne pomlad. Menda se ja ne bo takrat začela zima? Vsi vemo, da zima ne prizanesa rada.

Milan Kovač

Letošnja zima je bila šolarjem v času zimskih počitnic zelo nenaklonjena. Le tu in tam je bila dana možnost, da so se najbolj vneti smučali, vendar v višjih legah, ne pa v dolini. Posnetek kaže smučarski živ-zav v Lontovžu pod Kumom. (Foto A. Bregant)

Rudarske športne igre bodo v Mramorju

13. februarja tega leta je potekal v Tuzli ob navzočnosti predstavnikov nekaterih rudnikov, med drugim tudi REK Zasavje, sestanek, na katerem so se navzoči zedinili, da bodo organizirane rudarske športne igre na nedeljo, 15. maja 1977, v Rudniku lignita »Dobrnja« v Mramorju. Do 1. marca tega leta je treba organizatorju poslati prijave za udeležbo na igrah. Pri-

javljene ekipe bodo tekmovali v naslednjih športnih disciplinah: mali nogomet, šah, kegljanje, kros na 2.400 m, odbojka, namizni tenis in streljanje z malokalibrsko puško. Tekmovanja bodo v glavnem potekala v Mramorju, deloma pa v Tuzli. V REK Zasavje ima organizacijo na skrbi KOSIRE oziroma njegov referent za šport.

Kadrovske vesti

V času od 1. januarja do 31. januarja 1977 je imel kadrovski sektor naslednje spremembe:

TOZD RUDNIK PREMOGA HRASTNIK

Sprejeti:

Glavaš Anton — vozač, Ibrahimović Jusuf — kop. pom.

TOZD RUDNIK PREMOGA TRBOVLJE

Sprejeti:

Hadrovič Šahbaz — kopač, Čelan Ilija — kopač, Dolanič Alojz — vozač, Knez Branko — vozač, Sladič Anton — vozač, Vnuk Stanislav — kopač, Pranič Vladimir — vozač, Gerčar Franc — vozač, Bešlič Vlado — vozač.

Odšli:

Ahac Anton, pom. kop. — invalidsko upokojen; Korošec Matija, kopač — umrl; Šimenc Branko, vozač — v zapor.

TOZD RUDNIK PREMOGA ZAGORJE

Sprejeti:

Plevec Drago — rud. tehnik, Kos Ladislav — strežaj zvrac., Zidar Mirko — strežaj zvrac., Regancin Bojan — strežaj prevračev, Avdić Tanir — vozač.

Odšli:

Smailović Mustafa, vozač — v zapor.

TOZD SEPARACIJA PREMOGA TRBOVLJE

Sprejeti:

Jan Franc — strežaj transportne mehanizacije, Bajda Marjan — spenjalec voz.

Odšli:

Koleša Franc, strežnik zvrac. — samovoljna prekinitve.

TOZD RUDARSKA GRADBENA
DEJAVNOST

Sprejeti:

Zalaznik Stojan — učni kopač,
Vidmar Leon — učni kopač,
Babič Ernest — učni kopač,
Križnik Anton — učni kopač,
Prah Ivan — učni kopač.

Odšli:

Zmrzlak Stanislav, kopač — in-
validsko upokojen; Poznič Zvo-
ne, vozač — sporazumna preki-
nitev.

TOZD TERMOELEKTRARNA
TRBOVLJE

Odšli:

Vozelj Ljudmila, kemijski teh-
nik — sporazumna prekinitvev.

TOZD AVTOPREVOZ
»ZASAVJE«

Sprejeti:

Guček Mihael — šofer.

Odšli:

Lisec Jože, šofer — sporazum-
na prekinitev.

TOZD RUDARSKI ŠOLSKI
CENTER

Sprejeti:

Žganjič Mehmed — kopač.

DS SKUPNE SLUŽBE

Sprejeti:

Tropina Mirjana — dipl. rud.
inž., Mitrevski Goce — dipl.
inž. geologije, Gačnik Irena —
ekonomist.

Odšli:

Djokič Martina, dipl. inž. kem.
— sporazumna odpoved.

Ljuba Poznič

a) iz TOZD Rudnik premoga
Trbovlje

Ivan Bobek, Adi Kurtič, Boris
Zalar, Dragiša Fikiš, Samo
Bregar, Stane Vodenik, Jakob
Zidar, Mirko Karba, Rafko Gri-
vec, Davorin Šmid, Franc Pod-
lesnik, Andrej Kavčič, Vinko
Pohar, Danilo Žilnik, Zdravko
Vidrih, Halid Tabakovič, Alojz
Smolič, Rašid Sulejmanovič,
Herman Kos, Stanko Babič,
Štefan Černivec, Andrej Grah,
Ciril Gračar, Rajko Golob, An-
ton Hribar, Edi Kurtič, Kazi-
mir Leskovšek, Rasim Murtič,
Ivan Marušič, Branislav Niko-
lič, Zdravko Dragič, Silvo Tom-
še, Franc Hribar, Ivan Ramšak,
Franc Planko, Milan Murko,
Franc Fajt, Emil Drnovšek,
Ivan Knez, Milan Unger, Jože
Sladič, Mirko Povše, Sandi Mli-
nar, Janez Hrovat, Jože Grob-
ljar, Milan Černivec;

b) iz TOZD Rudnik premoga
Hrastnik

Antor Sladič, Miro Meterc, Bo-
jan Bobek, Ivan Detič, Marjan
Kocman, Vili Kos;

c) iz TOZD Rudnik premoga
Zagorje

Rudi Palčič, Ladislav Kodrič,
Hajro Osmanovič;

d) iz TOZD Rudarski šolski
center

Zvone Selšek, Ervin Dobnik.

Tovariši, darovalci krvi —
hvala vam!

Popravek

V prvi letošnji številki našega
glasila se je vrnila v prispevek
Lojzeta Zupana — Večer osta-
reljih, manjša napaka, ki jo želi-
mo popraviti. Na tem večeru
ostarelih v Zagorju je po uvod-
nem govoru zapel moški (in ne
ženski) pevski zbor Tone Okro-
gar. Prosimo da napaki opro-
stite.

O KLIMAKTERIJU

Klimakterij ali mena (po grško
pomeni stopnice) je obdobje v
življenju žene, ki je normalno
in zajame vsako žensko nekako
po 45. letu življenja, lahko ne-
kaj let prej ali kasneje.

Klimakterij označujemo kot
obdobje, oziroma kot prehod
od dobe spolne zrelosti v star-
ranje. Za to obdobje imamo tu-
di izraz, »prehodno obdobje«.

Kaj se dogaja v meni?

Predvsem gre za popuščanje
ali staranje jajčnikov, ki ne iz-
ločajo več dovolj velike količi-
ne ženskih hormonov, pred-
vsem tako imenovanega estro-
gena. Zaradi tega se začne ru-
šiti hormonsko ravnotežje v
vsem telesu, tako v jajčnikih,
hipofizi, žlezi ščitnici, nadled-
vični žlezi in slinavki.

Porušeno hormonsko ravn-
težje se pokaže v ženinem po-
čutju in nekaterih vidnih spre-
membah.

Kot prvi znak nastopijo mot-
nje v menstruaciji. Te postane-
jo neredne, prepogoste, močne,
boleče, ali pa so izpadi men-
struacije po več mesecev, nato
pa zopet nastopijo neredne kr-
vavitve. Možnost zanositve je
minimalna in po 50. letu staro-
sti končno izgine. Druge spre-
membe, ki nastopijo v meni,
pa nekako razdelimo v tri sku-
pine:

- telesne motnje (metabolič-
ne);
- vegetativne motnje;
- psihične motnje.

Najbolj prodorni so vegeta-
tivni znaki, ki se kažejo kot
navali vročine v glavo, potenje,
zlasti ponoči, tiščanje pri srcu
z navali močnega utripanja,
močnimi migrenskimi glavoboli
in podobno.

Psihične motnje se kažejo
predvsem v depresiji, melanholi-
ji, občutku brezcilnosti, nes-
miselnosti. Tako zaznavanje
klimakteričnih tegob pa nasto-
pa le pri ženah, pri katerih or-

Kri so darovali

V dneh 7., 14., 21. in 28. januar-
ja 1977 so iz vrst kolektivov
TOZD REKZ darovali kri po-
moči potrebnim, naslednji čla-
ni naše delovne organizacije:

ganizem težko prenaša spremembe, ki so nastale zaradi pretresa endokrinega sistema. Nekateri avtorji navajajo da ena tretjina žensk težko prenaša klimakterične spremembe, ena tretjina pa dosti lažje. Zadnja tretjina žensk pa prenaša klimakterij sploh brez težav.

Znano je tudi, da se klimakterične tegobe pojavljajo v težji obliki pri tistih, ki so nerovne, nezadovoljne celo življenjske bodisi z zakonom, službo, otroci, pa tudi tiste, ki se ne morejo ali nočejo sprijazniti z dejstvom, da je klimakterij nujno obdobje vsake žene po 45. letu starosti.

Tegobe klimakterija so tako raznolike, da včasih mejijo že na bolezen. Zdravniki poznamo ženske, ki begajo iz ambulante v ambulanto, od zdravnika do zdravnika, iščejo bolezen, iščejo razloge za zbežanost, strah pred boleznijo, nespečnost, črnogledost. Često nerazumevanje in konflikti z okolico naredijo tako žensko večno godrnjavko. Druge ženske pa se spet zapirajo same vase, bojijo se družbe, opustijo negovanje same sebe ter se prepuščajo melanholiji. Pogostokrat opazimo, da se ženske močno redijo, da dobijo sključeno, debelušasto postavo. Jedo preveč, gibljejo pa se premalo, hkrati pa zagotavljajo, da se redijo že od same vode in ne od hrane. Vemo, da je gibanje v tej dobi že bolj okorno, želja po pijači in hrani pa nemalokrat največja radost. Posledice so debelost, rado pride do zvišanja krvnega pritiska, nastaja poapnenje žil, sladkorna bolezen, golšavost itd. Spremembe se pojavijo tudi na koži in sluznicah. Koža postane suha, srbeča, dlakava, sluznice suhe in srbeče. Pogostokrat se žene ponoči zbujajo zaradi premočnih utripov srca, težkega dihanja in nočnega mokrenja. Mnogo žensk je v tem času solzavih, ne da bi vedele zakaj.

Zaposlene žene se čutijo ogrožene ob mlajših in začnejo se prepri. Naštela sem le nekaj težav. Pojavljajo se še dru-

ge različne težave in so včasih zelo hude.

Zelo pomembno je ne enačiti klimakteričnih težav z bolezenskimi spremembami, ki se rado pojavijo istočasno s klimakteričnimi. To so razne bule na maternici, jajčnikih, rakasta obolenja na dojki, maternici in drugih organih, hujša revmatična in degenerativna obolenja kosti, sklepov, ožilja itd.

Kaj svetuje ginekolog?

Predvsem naj velja pravilo, da mora biti vsaka ženska, ki stopa v klimakterij 1-krat do 2-krat letno pregledana pri ginekologu. Poleg bolezni, ki jih najdemo ob klimakteriju in ki jih je treba zdraviti takoj, naj omenim, da danes zdravimo tudi klimakterične težave z velikim uspehom.

Ženski ni treba prenašati meno z vsemi njenimi tegobami, ker se le-te dajo omiliti. S tem nočem reči, da se da klimakterij preprečiti. Samo lajšati se ga da in se s tem ženi omogoči, da normalno živi dalje in lahko doseže vrhunec delovne storilnosti ravno v teh letih. Predvsem svetujemo nižje kalorično in vitaminsko bogato hrano, ter povečano gibanje s sprehodi, hitro hojo, plavanjem, zmerno dnevno in tedensko rekreacijo. Zaposlitev doma in v službi naj bo primerna. V nekaterih primerih pomagajo tudi pomirjevala in uravnavanje nespečnosti.

V zadnjem času pa se je pokazala kot najuspešnejša hormonska terapija. Pomanjkanje hormonov, predvsem estrogena, nadomeščamo z dodajanjem umetnih hormonov v majhnih količinah. S tem dosežemo, da se organizem, pretresen zaradi hormonskih in vegetativnih sprememb, polagoma navadi na popuščanje jajčnikov, brez krutih sprememb na ženinem telesu in psihičnem počutju. Omenjeno hormonsko zdravilo je odlično v določenih primerih in v rokah zdravnika. Ženska je lahko v meni, če je zdravljena, še na prejšnjem vedra, privlačna, razume-

vajoča, delovna in še vedno center družinskega ognjišča in najbolj zanesljiva delavka v službi in družbi.

Dr. Majda Pust - Ulaga

IZ VARSTVA PRI DELU

PRAVILNO NAMEŠČENE VARNOSTNE OGRAJE PREPREČUJEJO POŠKODBE PRI DELU

V vsakdanji praksi se pripeti veliko število poškodb predvsem zaradi tega, ker delovna mesta ali delovne priprave in naprave niso dovolj zanesljivo zavarovane pred neposrednim dotikom delavca (posluževalca), ki tam opravlja svoje delo.

Tu so mišljena predvsem »prva« varovalna področja, ki zahtevajo določeno vrsto in obliko varnostne ograje.

Pri tem je treba upoštevati:

1. oddaljenost ograje od nevarnega delovnega mesta;
2. višino nevarnega dela merjeno od tal;
3. konstrukcijo ograje, njeno trdnost in ustreznost materiala.

ROPOT MORA OSTATI ZNOSEN NA VSAKEM DELOVNEM MESTU

Znano je, da ropot zaposlene močno zdravstveno obremenjuje, organizacijam združenega dela povzroča velike finančne škode.

Potrjeno je, da ropot tako imenovane razsodne jakosti — 85 dB lahko poškoduje sluh, od 90 dB pa ga prav gotovo poškoduje. Vemo tudi, da se zdravstvena poškodovanost sluha sprva ne opazi (ali komaj opazi), potem pa sluha ni več mogoče uspešno zdraviti.

Razsodna jakost v decibelih je merjena in po določeni krivulji ovrednotena jakost zvoka, toda ob upoštevanju trajanja učinkovanja. Na primer: pri krožni žagi ob obratovanju je bila namerjena srednja vrednost 90 dB. Če teče neprekinjeno celotno delovno izmeno, razen med odmori, je tudi razsodna jakost 90 decibelov. Če med obratovanjem krožne žage namerimo 93 dB, potem že po obratovalnem času 4 ur doseže razsodno jakost. Podobno učinkuje tudi časovno nihajoča jakost ropota.

HUMOR IN ANEKDOTE

Anžurjevega Naceta poznamo vsi Trboveljčani. Pred vojno, ko je bil brezposeln, se je preživljal s tem, da je kazal razne trike. Martinčka si je dal za srajco, pozimi se je kopal v ledenomrzli Trboveljščici, bil je tekač na dolge proge itd. Da je živel v večnem pomanjkanju in revščini s svojo materjo, ni nič čudnega. Nekoč je mati spravila toliko skupaj, da je za kosilo pekla prave pravcate omlete.

Seveda je Nace, lačen kot je bil, pojedel vse sproti. Pa je bila mati huda. »Na ta način jaz ne bom nič dobila«, in je nagnila posodo s preostalim testom in ga spila kar surovega. Dobila sta vsak nekaj, Nace pečene palačinke, mati pa surovo testo.

Beračeva

»Nocoj mi je bilo pa nekam hladno, kljub temu, da sem ležal pod kozolcem in da sem bil z lojtro odet«!

Moški srednjih let pride k zdravniku. Meni se je zgodilo nekaj groznega, sinoči sem namesto spalnega sredstva požrl tablete proti nosečnosti.

Zdravnik je moža temeljito pregledal in ga nazadnje potrkal po rami: »Imeli ste srečo, antibabi tablete so dobro delovale, ne boste dobili otroka«!

Starejši upokojski par je prišel v gostilno, naročil zrezek in dva krožnika. Nekaj časa je jedel mož, nekaj časa žena. Pa je zapazil natak, da mož ne je. »Kaj vam ne prija?« je vprašal. »Že, že, toda tale čas ima moje zobe žena.«

Glasilo ureja uredniški odbor: Hinko Jazbec, Emil Kohne, dipl. inž. rud., Tine Lenarčič, Metod Malovrh, dipl. inž. rud., Joži Medvešek, Janez Oberžan, Anton Pikš, Anton Šum, Miro Suštar.

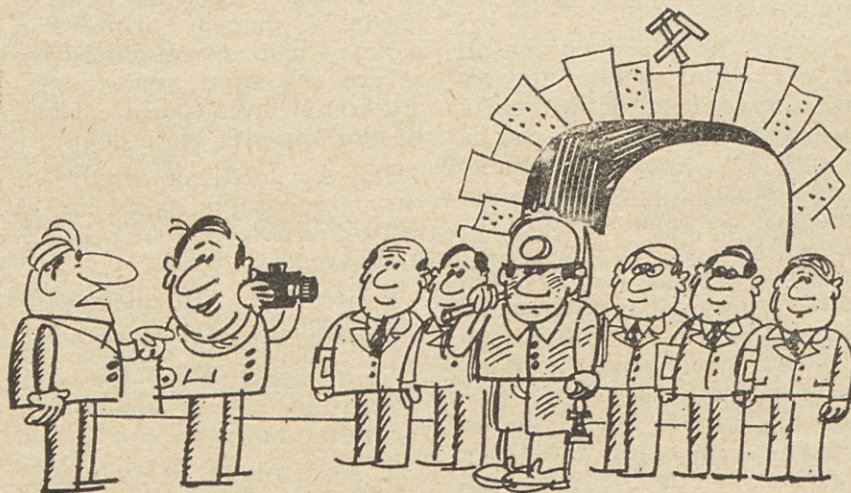
Odgovorni urednik: Emil Kohne, dipl. inž. rud.

Tehnični urednik: Tine Lenarčič.

Naklada 3.200 izvodov. Za člane delovne skupnosti REK Zasavje je časopis brezplačen. Rokopisov in fotografij ne vračamo. Glasilo Srečno izdaja Rudarsko elektroenergetski kombinat Zasavje, n. sol. o. — 61420 Trbovlje, Trg revolucije 12. Izhaja mesečno.

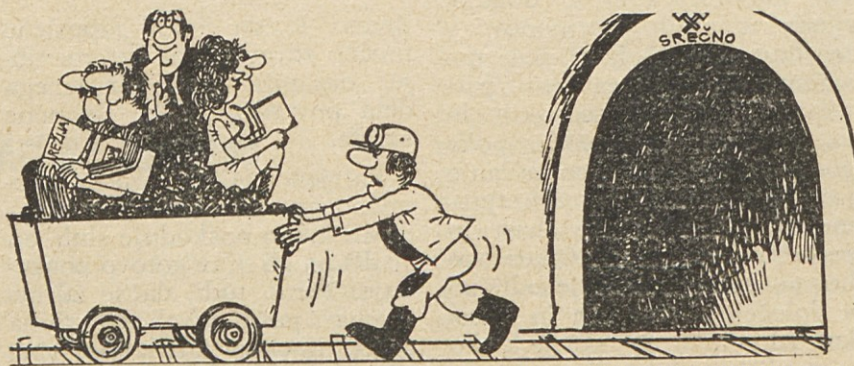
Po »Pavlihi«

V ZASAVJU PRIDE NA ENEGA KNAPA PO PET REŽIJSKIH DELAVCEV

— Imajo ti tovariši kakšne posebne zasluge, da jih slikate?
— Seveda! Ta šesterica je v tem mesecu nakopala največ premoga!

Po »Pavlihi«

— SAJ NI ČUDNO, DA NISMO RENTABILNI, KO JE PA V TEM NAŠEM PREMOGU ZMEROM VEČ PRIMESI!